

Matea Belačić PlešeDržavno odvjetništvo Republike Hrvatske
Ulica kneza Branimira 4, 10 000 Zagreb
matea.belacicplese@dorh.hr

SUROGAT-MAJČINSTVO – *MATER SEMPER CERTA EST?*

SAŽETAK

Surogat-majčinstvo složen je medicinski, pravni i etički fenomen o kojem se, zbog porasta neplodnosti i predmeta koji je riješio Ustavni sud Republike Hrvatske, u hrvatskom medijskom prostoru intenzivnije raspravlja tek u posljednje vrijeme, iako je prva surogat-beba rođena još u osamdesetim godinama prošlog stoljeća. Riječ je o sporazumu u kojem žena nosi i rađa dijete za drugi par ili osobu. Razlikuju se tradicionalno (genetsko) i gestacijsko surogatstvo te se, s obzirom na naplatnost, razlikuje altruistično i komercijalno. Iako medicinski jasno definirano, pravno i etički izaziva oprečna stajališta pa se u radu daje pregled normativnoga uređenja u Europi. Analiza instituta surogatstva dodatno je dopunjena analizom normativnoga uređenja toga instituta u nekim državama izvan Europe, pravnim uređenjem u Republici Hrvatskoj te odlukama Visokoga upravnoga suda i Ustavnoga suda Republike Hrvatske koje su se bavile surogatstvom tek posredno kao i odlukama Europskoga suda za ljudska prava. Također se daje preporuka normativnoga uređenja surogatstva u Hrvatskoj *de lege ferenda*.

Ključne riječi: surogat-majčinstvo, neplodnost, medicinski pomognuta oplodnja, trudnoća

I. Uvod

Surogat-majčinstvo pojam je za koji mnogi znaju, ali ga slabo razumiju. Predrasude koje ga prate potrebno je polako, ali sigurno razbijati – alatima znanosti, bioetike i prava. O surogat-majčinstvu glasnije se govori u Hrvatskoj tek odnedavno, otkako

je neplodnost parova u cijelom svijetu uzela maha.¹ Međutim, surogat-majčinstvo omogućeno je još u osamdesetim godinama prošlog stoljeća², no usprkos tome ono je sve samo ne tekovina modernog doba. Najraniji zapisi o surogat-majčinstvu potječu još iz Hamurabijeva zakonika i starozavjetnih tekstova u kojima su nerotkinje koristile sluškinje za davanje potomstva svojim muževima.³ Poznata je priča o Abrahamu i Sari, biblijskom paru iz Knjige Postanka. Abraham i Sara su unatoč dubokoj starosti i dugotrajnoj Sarinoj neplodnosti u poznim, realno nemogućim godinama, čudesnim rođenjem dobili sina Izaka. No priči je prethodio još jedan sin, Išmael, kojeg je Abraham dobio na nagovor Sare preko ropkinje Hagare, ustvari surogat-majke. Trudna Hagara jednom je prilikom tijekom trudnoće, uslijed Sarina lošeg ponašanja spram nje, pobjegla u pustinju, a po nagovoru ukazanog anđela vratila se i rodila Išmaela. Nakon što je Hagara rodila Išmaela, a Sara čudesno Izaka, Sara je iz straha za svoje biološko dijete Izaka od Abrahama zatražila da protjera sluškinju Hagaru i svojeg sina Išmaela.⁴ Priča, iako starozavjetna, dobro ilustrira dio problema koji se ponekad javljaju u aranžmanima surogatstva – kompliciranim odnosima namjeravanih roditelja i surogat-majke, dilemama namjeravanog roditelja koji nije biološki roditelj te naposljetku mogućeg odustanka od dogovora nakon što je dijete već rođeno. No, važno je naglasiti riječ *ponekad* jer većina djece rođena surogat-majčinstvom bude rođena i predana namjeravanim roditeljima, a iznimke kao i uvijek potvrđuju pravilo. S druge strane, većina drugih, uvjetno rečeno klasičnih roditelja, željno iščekuje rođenje svojeg djeteta, ali postoje i roditelji koji napuste dijete, ubiju ga nakon rođenja ili ga pobace. Stoga surogat-majčinstvo, iako obavijeno velom enigme i straha, nije nešto čega bi se trebalo bojati ili ga *a priori* zabranjivati bez interdisciplinarnе i kvalitetne diskusije stručnjaka iz medicinskog, pravnog i bioetičkog područja. O surogat-majčinstvu nužno je razgovarati jer je to nešto što definitivno postoji i

¹ Svjetska zdravstvena zajednica u izvješću o procjeni prisutnosti neplodnosti navodi da će jedna od šest osoba biti neplodna u nekom razdoblju svojega života; Infertility Prevalence Estimates, 1990–2021, Global Report, 3. travnja 2023., <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/a22ced65-46b1-4482-bf85-058719fec649/content#page=17.07>, pristupljeno 16. travnja 2026.

² Scott, Elizabeth S., *Surrogacy and the Politics of Commodification*, Law and Contemporary Problems, Vol. 72, No. 3, 2009., Duke University School of Law, str. 112–113, <https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1539&context=lcp>, pristupljeno 16. travnja 2026. Slično Aljinović, Nevena, *Surogat majčinstvo: Globalni pregled pravne regulacije*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2024., vol. 45, br. 3, 624–635, <https://hrcak.srce.hr/file/467744>, pristupljeno 16. travnja 2026.

³ Brinsden, Peter R., *Surrogacy's Past Present and Future*, Cambridge University Press, 2016., str. 1, <https://www.cambridge.org/core/books/abs/handbook-of-gestational-surrogacy/surrogacys-past-present-and-future/176183E29225D5F20D727DEF9449EB97>, pristupljeno 16. travnja 2026. Slično Aljinović, Nevena, *Surogat majčinstvo: Globalni pregled pravne regulacije*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2024., vol. 45, br. 3, 624–635, <https://hrcak.srce.hr/file/467744>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁴ Biblija, Knjiga Postanka, poglavlje 16–21, <https://biblija.ks.hr/knjiga-postanka/16>, pristupljeno 16. travnja 2026.

neće nestati sve dok postoje parovi koji se bore s neplodnošću, kakvih će nažalost u budućnosti biti sve više. Ne treba ga isključivati zbog uvjerenja koja nemaju podlogu u znanosti, već dati priliku medicini da oplemeni živote neplodnih parova najvećim darom – darom djeteta. Pravnici u svemu imaju posebnu zadaću: inkorporirati u zakon naizgled nemoguću situaciju s čak moguće i više od tri roditelja⁵, od čega su možda neki, a možda nijedan, biološki roditelji. Zato je potrebno otvoriti oči i srce, gledati što moderna medicina donosi, a pravu i zakonima prepustiti zaštitu najranjivijih u cijeloj priči – djece i surogat-majki.

Cilj je ovoga rada dati pregled literature, posebno pravnoga uređenja i etičkih izazova⁶ te najnovije sudske prakse hrvatskih sudova u pogledu instituta surogatstva i na taj način približiti surogat-majčinstvo čitateljima te pokušati dokučiti prihvatljiv pravni oblik surogat-majčinstva ako se navedeno inkorporira u hrvatsko zakonodavstvo. Za početak će se u radu objasniti pojam surogat-majčinstva i njegove vrste, prikazat će se njegova različita poredbena pravna uređenja u nekim od država Europe i svijeta, istaknut će se važnija međunarodna sudska praksa, opisat će se trenutačno zakonsko uređenje u Hrvatskoj i recentna praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske u pitanju priznanja državljanstva djeteta rođenog surogat-majčinstvom, a naposljetku će se dati prijedlog prihvatljivog zakonskog uređenja surogat-majčinstva u Hrvatskoj.

II. Surogat-majčinstvo

Surogat-majčinstvo ili zamjensko majčinstvo najčešće se definira kao sporazum u kojem žena (surogat-majka ili zamjenska majka) pristaje zatrudnjeti, nositi trudnoću i roditi dijete s namjerom da ga nakon rođenja preda drugoj osobi ili paru (namjeravani roditelji) koji će nad djetetom preuzeti roditeljska prava i obveze. Surogat-majčinstvo najčešće je vrsta medicinski pomognute oplodnje, iako je moguća i bez nje, te se u medicinskom smislu dijeli na: 1) tradicionalno (genetsko ili djelomično) surogat-majčinstvo u kojem je surogat-majka ujedno i biološka majka djeteta i 2) gestacijsko (potpuno) surogat-majčinstvo u kojem surogat-majka nije genetski povezana s djetetom. Kod tradicionalnog surogat-majčinstva koristi se jajna stanica surogat-majke pa je ona ujedno i biološka majka djeteta, a oplodnja je moguća *in vivo*

⁵ Moguća situacija s više od triju roditelja dogodila bi se npr. kada bi dvoje namjeravanih roditelja dobilo dijete putem surogat-majke koja bi bila oplodena doniranim spolnim stanicama.

⁶ Tim su se pitanjima bavili u Hrvatskoj Aljinović, Nevena, *Surogat majčinstvo: Globalni pregled pravne regulacije*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2024., vol. 45, br. 3, 624–635, <https://hrcak.srce.hr/file/467744>, pristupljeno 16. travnja 2026., Aljinović, Nevena, Jeličić, Ana, *Pravne i bioetičke dileme surogat majčinstva*, Crkva u svijetu, vol. 59, br. 3, 2024., str. 518–544, <https://doi.org/10.34075/cs.59.3.3>, pristupljeno 16. travnja 2026. te Roksandić Vidlička, Sunčana et al., *Bioethical and legal challenges of surrogate motherhood in the Republic of Croatia*, Jahr, vol. 3, br. 1, 2012., str. 37–67, <https://hrcak.srce.hr/87422>, pristupljeno 16. travnja 2026.

ili *in vitro* spolnim stanicama namjeravanog oca. S druge strane, gestacijsko surogat-majčinstvo nudi šire mogućnosti kombinacija spolnih stanica, odnosno moguće je da je dijete genetski potomak namjeravanih roditelja, da je dijete genetski potomak jednog namjeravanog roditelja i darivatelja spolnih stanica ili da je dijete genetski potomak dvaju darivatelja spolnih stanica. Nadalje, u pogledu naplatnosti takvog pravnog posla surogat-majčinstvo dijeli se na altruistično, u kojem surogat-majka rađa dijete za drugog iz altruističnih pobuda bez novčane naknade te komercijalno u kojem surogat-majka rađa dijete za drugog u zamjenu za dogovorenu novčanu naknadu. Također, surogat-majčinstvo dijeli se i na nekoliko vrsta ovisno o odnosu između namjeravanih roditelja i surogat-majke pa tako postoji obiteljsko, prijateljsko te surogat-majčinstvo u kojem ne postoji odnos između navedenih osoba.⁷

Medicinski relativno jasan pojam pravno i etički izaziva oprečne reakcije i zakonska uređenja. Od apologije do prohibicije. Od altruizma do lukrativnosti. Surogat-majčinstvo je sve samo ne ujednačena praksa i standard prokreacije u životima onih koji dijete ne mogu dobiti na tradicionalan način.

III. Surogat-majčinstvo u Europi

Kako bi se najbolje dočarala raznovrsnost zakonske regulative surogat-majčinstva i kompleksnost instituta, u ovom dijelu teksta prikazat će se pravno uređenje surogat-majčinstva u Europi te transkontinentalnim državama Europe i Azije. Prihvaćena podjela zemalja u vezi sa zakonskom regulacijom surogat-majčinstva jest podjela na: 1) prohibitivni pristup koji u potpunosti brani surogat-majčinstvo, 2) pasivni pristup koji ne regulira materiju surogat-majčinstva, 3) pristup umjerene regulacije temeljen na altruizmu koji propisuje samo altruistično surogat-majčinstvo i 4) liberalan pristup koji ne radi razliku između genetskog i gestacijskog kao ni između altruističnog ili komercijalnog surogat-majčinstva.⁸ Iz prikaza koji slijedi vidljivo je kako ponekad čak i susjedne države, koje drže do sličnih ili čak istih društvenih vrijednosti, imaju različit stav u pitanju uređenja surogat-majčinstva. Također, u prikazu će se povremeno naglasiti utjecaj vjere i vjerskih zajednica na zakonsko uređenje surogat-majčinstva za koji je praksa pokazala kako je jedan od značajnijih faktora prilikom zakonskog uređenja.

Pogledamo li mediteranske države, vidljivo je kako Španjolska, kao i većina država europskog kontinenta, ima zakonsku zabranu surogat-majčinstva. Surogat-majčinstvo

⁷ Mikulić, Lana, *Surogat majčinstvo u međunarodnom privatnom pravu*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2025., str. 4–5, <https://repozitorij.pravo.unizg.hr/object/pravo:7237>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁸ Aljinović, Nevena, *Surogat majčinstvo: Globalni pregled pravne regulacije*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 2024., vol. 45, br. 3, 624–635, <https://hrcak.srce.hr/file/467744>, pristupljeno 16. travnja 2026.

zabranjeno je još 2006., međutim španjolski državljani su sve donedavno djecu dobivenu surogat-majčinstvom u inozemstvu pri svojim diplomatskim predstavništvima mogli upisati kao svoju.⁹ No, španjolski Vrhovni sud 2024. proglasio je takav upis u državne matice nezakonitim uz stajalište kako je navedeno napad na moralni integritet surogat-majke te presudio da se kao roditelj djeteta može upisati samo namjeravani roditelj koji je i biološki roditelj djeteta, dok namjeravani roditelj koji to nije mora pokrenuti postupak posvojenja nakon što se surogat-majka odrekne svojeg roditeljskog prava.¹⁰ Nadalje, Italija kao i Španjolska ima zakonsku zabranu surogat-majčinstva s jednom od najstrožih predviđenih sankcija u Europi (Zakon br. 169/2024. izmijenio je članak 12., stavak 6., Zakon broj 40/2004. i proširio kaznenu odgovornost talijanskih državljana za ugovaranje surogat-majčinstva i u inozemstvu, čime je uveden koncept univerzalne jurisdikcije¹¹). Naime, predviđena novčana kazna seže do milijun eura, a propisana je i kazna zatvora od tri mjeseca do dvije godine. No ono što je čini tako strogom jest činjenica da je, iako je surogat-majčinstvo u Italiji zabranjeno još 2004., krajnje desna stranka Braća Italije na čelu s aktualnom talijanskom premijerkom Giorgiom Meloni nedavno takvu novčanu i zatvorsku kaznu predviđjela i za namjeravane roditelje koji su dijete dobiveno posredstvom surogat-majčinstva dobili u državama legaliziranog surogatstva.¹²

Francuska također ima zakonsku zabranu surogat-majčinstva još od 1994. godine.¹³ Naime, *Code Civil* u glavi II., članku 16./7. propisuje kako će se sklopljeni ugovori o surogat-majčinstvu smatrati ništetnim.¹⁴ Nadalje, francuski *Code Penal* u glavi VII., članku 227./13. propisuje surogat-majčinstvo kao kazneno djelo, odnosno

⁹ Hernandez Morales, Aitor, *Spain bans its embassies from registering babies born through surrogacy*, Politico, 2025., <https://www.politico.eu/article/spain-bans-embassies-registering-babies-born-through-surrogacy-foreign-countries/>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁰ Azcárraga Monzonís, Carmen, *Surrogacy in Spain. Is it really forbidden?*, Spanish Yearbook of International Law, 2024., <https://www.sybil.es/sybil/article/view/3309>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹¹ Piersanti, Valeria i dr., *The Criminalization of Surrogacy in Italy: Legal Framework, Ethical Tensions, and European Perspectives*, La Clinica Terapeutica, vol. 176, no. 4, 2025., str. 515, <https://www.clinicaterapeutica.it/ojs/index.php/1/article/view/1342>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹² Vidjeti Piersanti, Valeria i dr., *The Criminalization of Surrogacy in Italy: Legal Framework, Ethical Tensions, and European Perspectives*, La Clinica Terapeutica, vol. 176, no. 4, 2025., str. 515, <https://www.clinicaterapeutica.it/ojs/index.php/1/article/view/1342>, pristupljeno 16. travnja 2026. i Pavić, Snježana, *Meloni se okomila na surogat-majčinstvo, uvodi drakonske kazne: „Djeca nisu proizvodi iz samoposluge”*, Jutarnji list, 2024., <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/meloni-se-okomila-na-surogat-majcinstvo-uvodi-drakonske-kazne-djeca-nisu-proizvodi-iz-samoposluge-15513362>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹³ de Groot, David, *Surrogacy: The legal situation in the EU*, EPRS/European Parliamentary Research Service, 2025., str. 8, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769508/EPRS_BRI\(2025\)769508_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769508/EPRS_BRI(2025)769508_EN.pdf), pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁴ Code Civil, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/, pristupljeno 16. travnja 2026.

inkriminira namjernu zamjenu, simulaciju ili prikrivanje koje je dovelo do povrede građanskog stanja djeteta, za što je propisana kazna do četrdeset pet tisuća eura i do tri godine zatvora.¹⁵ No, za razliku od Italije, recentna francuska praksa nalaže da se namjeravani roditelji djeteta rođenog posredstvom surogat-majčinstva u državama u kojima je ono dozvoljeno u Francuskoj smatraju roditeljima tog djeteta.¹⁶ Navedeno je ustvari posljedica jednog od najzanimljivijih pravnih slučajeva priznanja djeteta rođenog posredstvom surogat-majčinstva kroz koji je do izražaja došla sva upornost francuske vlade da surogat-majčinstvo obezvrijedi te stajalište Europskog suda za ljudska prava da se tako rođena djeca zaštite. Naime, u predmetima *Mennesson protiv Francuske*¹⁷ te *Labassee protiv Francuske*¹⁸ Europski sud za ljudska prava utvrdio je povredu prava djece na poštovanje privatnog i obiteljskog života iz članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹⁹, o čemu su već pisali hrvatski pravni stručnjaci.²⁰

U oba predmeta francuski parovi dobili su djecu u Sjedinjenim Američkim Državama putem surogat-majčinstva u kojem aranžmanu su namjeravani očeви bili i biološki očeви tako rođene djece. Posljedično, prvostupanjski sud u Kaliforniji i drugostupanjski sud u Minnesoti presudili su kako su namjeravani roditelji djece njihovi očeви i majke. Francuska je nakon toga, pod sumnjom da su djeca dobivena posredstvom surogat-majčinstva, odbila upis djece u matične knjige rođenih, što je u konačnici potvrdio i francuski Kasacijski sud, najviši sud u državi. Presudom od 26. lipnja 2014. Europski sud za ljudska prava utvrdio je povredu članka 8. Konvencije te naložio Francuskoj isplatu novčane naknade svakoj od blizanki bračnog para Mennesson i kćeri bračnog para Labassee s tim da su navedene presude primorale francuski Kasacijski sud da revidira praksu u pitanju djece dobivene putem

¹⁵ Code Penal, <https://justice.pappers.fr/loi/LEGITEXT000006070719/article/LEGIARTI000006418045>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁶ Bonnet, Yannis, *Surrogacy in France: A summary of the situation*, Bioethica, vol. 7, no. 1, 2021., str. 69, <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/bioethica/article/view/26538>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁷ Mennesson protiv Francuske, presuda Europskog suda za ljudska prava broj 65192/11 od 26. lipnja 2014., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-145389%22%5D%7D>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁸ Labassee protiv Francuske, presuda Europskog suda za ljudska prava broj 65941/11 od 26. lipnja 2014., <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22002-9780%22%5D%7D>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁹ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, „Narodne novine – Međunarodni ugovori” broj 18/1997., 6/1999. – pročišćeni tekst, 8/1999. – ispravak, 14/2002., 1/2006. i 13/2017.

²⁰ Vidjeti Aljinović, Nevena, Jeličić, Ana, *Ethical and legal dilemmas of surrogacy: Gain for one, loss for none?*, u *Bioethics and Social Ethics in The Modern World: The Environmental and Social Sustainability Context (s)*, Cham: Springer Nature Switzerland, 2025., str. 59–69.

surogat-majčinstva. Nažalost, presuda Europskog suda za ljudska prava donesena je tek nakon skoro desetljeća i pol neizvjesnosti i sudskih bitaka obitelji Mennesson s francuskim pravosuđem. Ovu presudu bitno je istaknuti i zbog recentnog medijski popraćenog slučaja priznanja djeteta u Hrvatskoj rođenog posredstvom surogat-majčinstva, o čemu će podrobnije biti riječ dalje u radu.

Nakon što su izložene mediteranske države prohibitivnog stava prema surogat-majčinstvu, u ovom dijelu rada prikazat će se one koje imaju pristup umjerene regulacije temeljen na altruističnom surogat-majčinstvu. Iako je Portugal patrijarhalna i katolička država, baš kao Italija i Španjolska, zakonom iz 2016. dopustio je altruistično surogat-majčinstvo. Međutim, prvi pokušaj ozakonjenja portugalski Ustavni sud spriječio je presudom iz 2018. naglasivši, među ostalim, kako surogat-majčinstvo samo po sebi nije protivno portugalskom Ustavu, ali da zakon ne može braniti surogat-majci pravo da opozove svoj pristanak na predaju djeteta namjeravanim roditeljima. Nakon izmjena zakona u skladu sa stavom Ustavnog suda, no ignorirajući uputu o pravu na odustanak surogat-majke, Ustavni sud je 2019. donio odluku kojom je izmijenjeni zakon proglasio neustavnim. Nakon toga, 2021. u trećem pokušaju, Ustavni je sud nakon implementacije „prava na odustanak” surogat-majke u zakon donio odluku da je zakon u skladu s Ustavom pa je stupio na snagu 1. siječnja 2022. godine, no do dana pisanja ovog teksta još nije doživio praktičnu primjenu, ponajprije zbog manjka podzakonskih propisa i političke neaktivnosti.²¹ Nadalje, Grčka je još 2002. godine ozakonila altruistično, gestacijsko surogat-majčinstvo²², a zakon se s godinama mijenjao da bi 2014. godine ta mogućnost postala dostupna i stranim, a ne samo grčkim državljanima.²³ Usprkos navedenom, 2025. godine Grčka je uvela stroža pravila za surogat-majčinstvo te ga je dopustila samo grčkim državljanima, sprječavajući time surogat-turizam. Navedenom je prethodio skandal iz 2023. godine, koji je uključivao klinike na Kreti i grčko regulatorno tijelo za umjetnu oplodnju, kada je otkriveno kako su klinike, pod izlikom kako nije društveno i kulturološki prihvatljivo da grčke žene budu surogat-majke, dovodile strane radnice da rađaju djecu umjesto njih.²⁴ Još jedna mediteranska država, Cipar, 2015. godine ozakonila je altruistično

²¹ Almeida Araujo, Marisa, *The Portuguese law on Surrogacy – Promises and Perils*, *Frontiers in Law*, 2023., str. 86–88, <https://lifescienceglobal.com/pms/index.php/FIA/article/view/9290/4880>, pristupljeno 16. travnja 2026.

²² Ravdas, Pantelis, *Surrogate Motherhood in Greece: Statistical Data Derived from Court Decisions*, *Bioethica*, vol. 3, no. 2, 2017., str. 40, <https://www.research.unipd.it/bitstream/11577/3574420/1/19723-61-49260-1-10-20190215.pdf>, pristupljeno 16. travnja 2026.

²³ *Ibid.*, str. 57.

²⁴ Sam Everingham, *Major Change to Greek Surrogacy Laws: What It Means for International Intended Parents*, 2025., <https://www.growingfamilies.org/blog/major-change-to-greek-surrogacy-laws-what-it-means-for-international-intended-parents>, pristupljeno 16. travnja 2026.

gestacijsko surogat-majčinstvo za parove i samce (međutim samo žene) koji dokažu da postoji medicinski razlog zbog kojeg žena ne može začeti dijete.²⁵

Pogledamo li srednju Europu, vidjet ćemo da ni jedna od država koje se tradicionalno smatraju srednjoeuropskima nema zakonski dopušteno surogat-majčinstvo. Poljska, zanimljivo, ima pasivan pristup pitanju surogat-majčinstva te ne propisuje zabranu, ali su ugovori o surogatstvu ništetni i neprovedivi.²⁶ Takva regulacija stvorila je problem surogat-majkama i djeci iz susjedne Ukrajine u kojoj je surogat-majčinstvo legalno. Naime, surogat-majke su uslijed ruske invazije na Ukrajinu utočište potražile u Poljskoj, gdje su se zajedno s namjeravanim roditeljima našle u problemu s obzirom na to da je tamo surogat-majka pravna majka djeteta, a namjeravanim roditeljima preostaje samo posvojiti dijete.²⁷ Češka, s druge strane, iako kao i Poljska ima pasivan pristup, za razliku od Poljske tolerira ugovore o altruističnom surogatstvu spominjući ih uzgredno u zakonu.²⁸ Naime, člankom 804. Građanskog zakona propisano je kako su posvojenja između srodnika u ravnoj liniji te braće i sestara zabranjena, osim ako je riječ o slučajevima surogat-majčinstva²⁹, a iz obrazloženja navedenog zakona proizlazi stajalište zakonodavca da se mora uzeti u obzir „napredak medicine koji omogućuje implantaciju oplodene jajne stanice u maternicu druge žene.”³⁰ S obzirom na opisani zakonodavni pristup, jedini način na koji namjeravani roditelj može postati i pravni roditelj djeteta dobivenog putem surogat-majčinstva u Češkoj je putem instituta posvojenja.³¹ U pogledu vjerske opredijeljenosti države i surogat-majčinstva, zanimljivo je napomenuti kako je Poljska poznata kao jedna od država s najvećim brojem katolika, dok je Češka pak poznata po činjenici da je država s najmanjim brojem vjernika u Europi, što nesumnjivo potvrđuje tezu o utjecaju vjere na zakonsku regulaciju surogat-majčinstva.

Nadalje, zanimljivo je zakonodavstvo koje uređuje surogat-majčinstvo u našem susjedstvu te u području jugoistočne Europe. Slovenija u članku 7. Zakona o liječenju

²⁵ Kokkinou, Mikaelena, *Understanding surrogacy in Cyprus: A legal guide to the legal process*, 2024., <https://knews.kathimerini.com.cy/en/news/understanding-surrogacy-in-cyprus-a-legal-guide-to-the-legal-process>, pristupljeno 16. travnja 2026.

²⁶ Sarnacka, Emilia i dr., *Legal Regulation of Surrogacy in Poland and Ukraine: A Comparative Analysis*, Review of European and Comparative Law, 28. lipnja 2024., str. 235, <https://czasopisma.kul.pl/index.php/recl/article/view/17247>, pristupljeno 16. travnja 2026.

²⁷ *Ibid.*, str. 240–241.

²⁸ Králíčková, Zdenka, *The status rights of the child and the search for a new paradigm of parenthood in Czechia*, European Integration Studies, vol. 21, no. 1, 2025., str. 198, <https://real.mtak.hu/230674/>, pristupljeno 16. travnja 2026.

²⁹ *Ibid.*, str. 200.

³⁰ Aljinović, *op. cit.* (bilj. 8), str. 630.

³¹ Králíčková, *op. cit.* (bilj.29), str. 198.

neplodnosti i postupcima biomedicinski pomognute oplodnje propisuje zabranu surogat-majčinstva. Člankom 43. toga Zakona propisana je za pravnu osobu koja omogućiti umjetnu oplodnju u svrhu surogat-majčinstva prekršajna kazna od 2.000 do 20.000 eura, a ugovori o surogat-majčinstvu su ništetni.³² Nadalje, Federacija Bosne i Hercegovine člankom 45. Zakona o liječenju neplodnosti biomedicinski potpomognutom oplodnjom propisuje izričitu zabranu surogat-majčinstva. Ugovori o surogat-majčinstvu su ništetni, a predviđena sankcija za osobu koja u postupak biomedicinski potpomognute oplodnje uključi ženu koja ima namjeru djeteta nakon rođenja ustupiti trećoj osobi ili koja nudi usluge surogat-majke, za razliku od Slovenije i Hrvatske, o čemu će riječi biti dalje u radu, u sferi je kaznenog, a ne prekršajnog prava te je predviđena kazna od tri do deset godina zatvora.³³ U Crnoj Gori surogat-majčinstvo zabranjeno je člankom 13. Zakona o liječenju neplodnosti asistiranim reproduktivnim tehnologijama.³⁴

Najzanimljivija situacija vezana uz surogat-majčinstvo posljednjih godina odvija se u Republici Srbiji. Naime, člankom 49. Zakona o biomedicinski potpomognutoj oplodnji propisana je zabrana surogat-majčinstva te je ono normirano kao kazneno djelo, a člankom 66. propisana je, baš kao i u Federaciji Bosne i Hercegovine, kazna zatvora od tri do deset godina.³⁵ Međutim, 2006. godine Srbija je osnovala Komisiju za izradu Građanskog zakonika³⁶ u koji je od članka 2176. do 2186. namjeravala implementirati gestacijsko surogat-majčinstvo, i to čak i komercijalnu verziju za parove i samce. Nacrtom je predviđeno da je majka djeteta žena koja je kao namjeravana majka potpisala ugovor o surogat-majčinstvu, da je otac suprug ili izvanbračni partner namjeravane majke, a da je presumpcija majčinstva ovdje bez učinka. Prednacrtom je regulirano čak i najspornije pitanje surogatstva, pravo na

³² Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo, „Uradni list RS”, št. 70/2000., 15/2017. – DZ, 100/2024. – odl. US in 90/2025., <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO2518>, pristupljeno 16. travnja 2026.

³³ Zakon o liječenju neplodnosti biomedicinski potpomognutom oplodnjom, „Službene novine Federacije BiH”, br. 59/2018. i 44/2022., https://fuzip.gov.ba/wp-content/uploads/2022/11/Zakon_o_lijecenju_neplodnosti_biomedicinski_pomognutom_oplodnjom_sl_novine_fbih_59_18_i_44_2022.pdf, pristupljeno 16. travnja 2026.

³⁴ Zakon o liječenju neplodnosti asistiranim reproduktivnim tehnologijama, „Službeni list Crne Gore” broj 74/2009., <https://wapi.gov.me/download-preview/621c6f39-0ae4-4656-9406-657c6d2ded31?version=1.0>, pristupljeno 16. travnja 2026.

³⁵ Zakon o biomedicinski potpomognutoj oplodnji, „Službeni glasnik Republike Srbije” broj 40/2017. i 113/2019., https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_biomedicinski_potpomognutoj_oplodnji.html, pristupljeno 16. travnja 2026.

³⁶ *Srbija uvodi surogat-majke: Radat će djecu drugim ljudima za nagradu u eurima*, Dnevnik.hr, 23. svibnja 2019., <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/srbija-uvodi-surogat-majke-radat-ce-djecu-drugim-ljudima-za-nagradu-u-eurima-561937.html>, pristupljeno 16. travnja 2026.

prekid trudnoće, pa je tako predviđeno da surogat-majka ima pravo zahtijevati prekid trudnoće u slučaju opasnosti za svoj život i zdravlje, a namjeravani roditelji u slučaju teških malformacija djeteta.³⁷ U međuvremenu, 2019. godine, Vlada Republike Srbije raspustila je Komisiju, a usvajanje Građanskog zakonika odgodila.³⁸ Zanimljivo je spomenuti kako je Srbija namjeravala u spomenutom zakoniku za surogat-majku upotrebljavati termin „rodilja”, a razlog izabrane terminologije objasnio je prof. dr. Miodrag Orlić, vršitelj dužnosti predsjednika Komisije za izradu prednacrta novog zakonika, koji navodi da je „surogat majka grub i netočan termin jer zapravo to nije majka, već žena koja ima funkciju „inkubatora”, ma koliko to ružno zvučalo jer *će ona radati dijete drugim ljudima, jaina stanica nije njezina i ona neće biti majka tom djetetu.*”³⁹ Aljinović također navodi da surogat-majka nije majka i da je navedeni termin „*čisto nomotehničke prirode pri čemu mu se neutemeljeno imputira implikacija majčinstva čijeg je suštinskog značenja ovaj fenomen u potpunosti lišen.*”⁴⁰

Nadalje, Sjeverna Makedonija za razliku od ostalih država bivše Jugoslavije dopušta altruistično surogat-majčinstvo. Navedeno je propisano izmjenama i dopunama Zakona o biomedicinski potpomognutoj oplodnji iz 2014. godine koji je stupio na snagu godinu dana poslije.⁴¹ Usprkos činjenici da je surogat-majčinstvo dostupno i zakonito u Sjevernoj Makedoniji, većina parova i dalje odlazi u Gruziju i Ukrajinu s obrazloženjem da je u Sjevernoj Makedoniji teško pronaći surogat-majku koja će pristati na surogat-majčinstvo bez naknade te da je navedeno uobičajeno samo ako par ima ženske članove obitelji koji bi bili voljni iznijeti trudnoću iz altruističnih pobuda.⁴²

Pogledamo li dalje prema istoku Europe, doći ćemo do država koje u svijetu slove kao jedne od najboljih destinacija za parove u potrazi za surogat-majkom iz razloga

³⁷ Prednacrt Građanskog Zakonika Republike Srbije – Tekst propisa, 28. svibnja 2019., https://www.paragraf.rs/nacrti_i_predlozi/280519-prednacrt-gradjanskog-zakonika-republike-srbije.html, pristupljeno 16. travnja 2026.

³⁸ Karović, Boban, *Dugo čekanje na Građanski zakonik: Osam decenija bez važnog pravnog dokumenta*, 20. kolovoza 2025., <https://www.nin.rs/drustvo/vesti/86610/dugo-cekanje-na-gradanski-zakonik-osam-decenija-bez-vaznog-pravnog-dokumenta>, pristupljeno 16. travnja 2026.

³⁹ *Op. cit.* (bilj. 37).

⁴⁰ Aljinović, *op. cit.* (bilj. 8), str. 615.

⁴¹ Shabedin, Sibeldzan Maksud, *Surrogate motherhood in Republic of North Macedonia vs. England, Turkey, Israel and India*, International Scientific Conference “Towards a Better Future: Human rights, Organized crime and Digital society”, Conference Proceedings, vol. II, str. 168, <https://eprints.uklo.edu.mk/id/eprint/6722/1/Conference-Proceedings-vol.2%20%28strana%200-11%2C%20od%20strana%2019%20-%2028%20i%20od%20%20strana%20168%20do%20176.pdf>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁴² Stojanovska Zoksimovska, Sunčica, *Surogat majke rodile 12 djece u Sjevernoj Makedoniji*, 27. veljače 2025., <https://www.slobodnaevropa.org/a/surogat-majke-zakon-zabrana-sjeverna-makedonija/33330107.html>, pristupljeno 16. travnja 2026.

što imaju zakonom propisano i altruistično i komercijalno surogat-majčinstvo. Riječ je, naime, o Ukrajini, Rusiji i Gruziji. Ukrajina je, sve do ruske invazije 2022. godine, bila jedna od najpoželjnijih država legaliziranog altruističnog i komercijalnog surogat-majčinstva⁴³, a procvat surogat-turizma Ukrajina je doživjela 2015. godine, nakon što su Indija i Tajland zakonom zabranili komercijalno surogat-majčinstvo.⁴⁴ U Rusiji je surogat-majčinstvo također zakonito u altruističnoj i komercijalnoj inačici⁴⁵, ali je ruski predsjednik Vladimir Putin 2022. godine potpisao zakon kojim se zabranjuje pružanje usluga surogat-majčinstva strancima i samcima.⁴⁶ Rusija, baš kao i Ukrajina, ne preferira tradicionalno surogat-majčinstvo, dakle ono kod kojeg je surogat-majka genetski povezana s djetetom, a Ukrajina ga čak i zabranjuje.⁴⁷ Kao posljedica ruske invazije na Ukrajinu interes za pronalaženje surogat-majke u Ukrajini i Rusiji je u padu, a kao nova destinacija nametnula se Gruzija u kojoj je još 2007. godine rođena prva beba putem surogat-majčinstva.⁴⁸ Bjelorusija također, baš kao i prethodno navedene države, zakonom ima dopušteno altruistično i komercijalno surogat-majčinstvo⁴⁹ te je česta destinacija parovima iz inozemstva s obzirom na to da se cijene za usluge surogat-majke kreću oko devetnaest tisuća dolara.⁵⁰ Taj iznos je nizak s obzirom na iznos u nekim drugim državama komercijalnog surogat-majčinstva, kao

⁴³ König, Anika, *Reproductive Entanglements in Times of War: Transnational Gestational Surrogacy in Ukraine and Beyond*, Medical Anthropology, Cross-Cultural Studies in Health and Illness, 2023., Vol. 42, No. 5, str. 483–484, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01459740.2023.2201682>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁴⁴ Williams, Sally, *An English couple, a Ukrainian surrogate and a baby: the extraordinary story of how war united two unlikely families*, The Guardian, 9. prosinca 2023., <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2023/dec/09/an-english-couple-a-ukrainian-surrogate-and-a-baby-the-extraordinary-story-of-how-war-united-two-unlikely-families>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁴⁵ Mouliarova, Ekaterina, *The legal regulation of surrogacy in Russia*, Italian Journal of Public Law, ISSN 2239-8279, vol. 11, no. 1, 2019., str. 421, <https://www.ijpl.eu/wp-content/uploads/2022/10/14.Mouliarova.pdf>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁴⁶ *Putin potpisao zakon o zabrani surogat majčinstva za strance*, Geopolitika.news, 19. prosinca 2022., <https://www.geopolitika.news/vijesti/putin-potpisao-zakon-o-zabrani-surogat-majcinstva-za-strance/>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁴⁷ Aljinović, *op. cit.* (bilj. 8), str. 634.

⁴⁸ Gurchiani, Ketevan, *Moral frameworks of commercial surrogacy in Georgia*, Journal of Cultural Economy, 2025., str. 6, <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17530350.2025.2559314>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁴⁹ Kovalevskaya, T. N., *Biomedical ethics of surrogacy and invitro fertilization (IVF) in Belarus and Sri Lanka*, Educational Institution “Vitebsk State Order of Peoples’ Friendship Medical University”, 2020., str. 103, [https://files.simurg-mp.com/documents/journals/zhurnal%2020%20\(36\)%202020%2020.pdf#page=102](https://files.simurg-mp.com/documents/journals/zhurnal%2020%20(36)%202020%2020.pdf#page=102), pristupljeno 16. travnja 2026.

⁵⁰ *Some Belarusian women become surrogate mothers. How much do they get paid and which women are willing to do it?*, Naša niva, 16. veljače 2026., <https://nashaniva.com/en/386867>, pristupljeno 16. travnja 2026.

npr. u Ukrajini, u kojoj je cijena prije ruske invazije bila između trideset i šezdeset pet tisuća dolara te Sjedinjenih Američkih Država u kojima naknada doseže čak i do tristo tisuća dolara.⁵¹

Na krajnjem zapadu Europe nalazi se Ujedinjeno Kraljevstvo Velike Britanije i Sjeverne Irske koje je zakonski reguliralo altruistično surogat-majčinstvo još davne 1985. godine svojim Zakonom o surogat-majčinstvu⁵² i Zakonom o humanoj oplodnji i embriologiji iz 2008. godine⁵³, dok komercijalno surogat-majčinstvo zabranjuje. Susjedna Irska je 2024. godine u Zakon o zdravlju i potpomognutoj ljudskoj reprodukciji implementirala altruistično surogat-majčinstvo⁵⁴, a naznaka legalizacije surogatstva dogodila se 2022. godine, nekoliko dana prije ruske invazije na Ukrajinu, kada je irska vlada donijela odluku kojom se ubrzava postupak dovođenja surogat-beba iz Ukrajine i provodi repatrijacija upravo zbog straha od mogućeg rata, pokazavši time brigu za djecu rođenu surogat-majčinstvom i roditelje takve djece.⁵⁵

IV. Surogat-majčinstvo u ostatku svijeta

Gledajući globalno izvan europskog kontinenta, nekoliko se država ističe po pitanju uređenja surogat-majčinstva. Sjedinjene Američke Države svakako su jedna od vodećih destinacija za parove u potrazi za surogat-majkom. Naime, od pedeset američkih saveznih država sve imaju barem jedan od dva oblika surogat-majčinstva, altruistično ili komercijalno. Trenutačno samo savezna država Louisiana ne dopušta komercijalno surogat-majčinstvo te je ono propisano kao kazneno djelo, a u savezним državama Nebraska, Indiana, Arizona, Tennesseeju i Virginiji uređenje surogat-majčinstva nešto je konzervativnije od ostalih država.⁵⁶ Do 1. travnja 2025. godine i legalizacije komercijalnog surogat-majčinstva u Zakonu o zaštiti obitelji savezne države Michigan, savezna država Michigan također je komercijalno surogat-majčinstvo smatrala kaznenim

⁵¹ Williams, *op. cit.* (bilj. 42).

⁵² Surrogacy Arrangements Act 1985, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/49>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁵³ Human Fertilisation and Embryology Act, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/22/contents>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁵⁴ Health (Assisted Human Reproduction) Act, <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2024/act/18/section/25/enacted/en/html#sec25>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁵⁵ Carswell, Simon i dr., *Four Irish babies born to surrogate mothers in Kyiv evacuated from Ukraine*, <https://www.irishtimes.com/>, 3. ožujka 2022., <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/four-irish-babies-born-to-surrogate-mothers-in-kyiv-evacuated-from-ukraine-1.4817766>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁵⁶ The US Surrogacy Law Map, <https://creativefamilyconnections.com/us-surrogacy-law-map/>, pristupljeno 16. travnja 2026.

djelom⁵⁷, čemu je prethodio poznati slučaj *Baby M.* Naime, riječ je o slučaju iz 1986. godine koji je šokirao američku javnost i postavio temelje zakona o bioetici. Američki par William i Elizabeth Stern dijete su dobili putem tradicionalnog surogatstva i surogat-majke Mary Beth Whitehead, pri čemu je genetski materijal pripadao Williamu Sternu i surogat-majci. Nakon rođenja djevojčice Mellise surogat-majka se predomislila oko predaje djeteta bračnom paru Stern i s bebom je pobjegla na Floridu. Nakon što je slučaj završio na sudu, u prvom stupnju sud je proglasio ugovor o surogat-majčinstvu protuzakonomitim okvalificiravši ga kao prodaju djece, no u konačnici je Vrhovni sud New Jerseyja dodijelio skrbništvo namjeravanom i biološkom ocu Williamu Sternu, ocijenivši da je to u najboljem interesu djeteta, dok je surogat-majci bilo dopušteno posjećivati dijete.⁵⁸ Upravo je taj slučaj potaknuo kriminalizaciju surogat-majčinstva u saveznoj državi Michigan, koja je bila na snazi sve donedavno, te pritom naglasio prednosti gestacijskog surogat-majčinstva nad tradicionalnim s obzirom na to da u takvom slučaju surogat-majka nema genetsku vezu s djetetom pa se minimiziraju pravne i emocionalne komplikacije. Kad je riječ o Sjedinjenim Američkim Državama, treba naglasiti kako se s razlogom radi o atraktivnoj državi za parove u potrazi za surogat-majkom jer, naime, dijete rođeno u toj državi samom činjenicom da je rođeno na američkom tlu automatski stječe američko državljanstvo. Temeljno načelo stjecanja državljanstva u Sjedinjenim Američkim Državama je *ius soli* (pravo zemlje)⁵⁹, propisano 14. amandmanom američkog Ustava⁶⁰, te rođenjem na američkom tlu osoba postaje američki državljanin neovisno o državljanstvu roditelja, pa je dijete rođeno od surogat-majke lišeno moguće apatridije i problema stjecanja državljanstva. Navedeni amandman ratificiran je 1868. godine, nakon Građanskog rata, čime je ukinuto ropstvo u Sjedinjenim Američkim Državama.⁶¹ Međutim, ovdje je potrebno naglasiti kako je aktualni američki predsjednik Donald Trump, protivnik opisanog načina stjecanja državljanstva, za djecu imigranata u Sjedinjenim Američkim Državama donio uredbu o ograničavanju prava na državljanstvo po rođenju za tu

⁵⁷ Rojas-Castillo, Elaine, *Here's what to know about the new Michigan Family Protection Act*, 4. travnja 2025., CBS News, <https://www.cbsnews.com/detroit/news/what-to-know-about-michigan-family-protection-act/>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁵⁸ Matter of Baby M., presuda Vrhovnog suda New Jerseyja od 3. veljače 1988., <https://law.justia.com/cases/new-jersey/supreme-court/1988/109-n-j-396-1.html>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁵⁹ *Ius soli* (pravo zemlje) način je stjecanja državljanstva prilikom kojeg osoba stječe državljanstvo zemlje na čijem tlu je rođeno, *ius sanguinis* (pravo krvi) način je stjecanja državljanstva prilikom kojeg osoba stječe državljanstvo svojih roditelja, a *ius domicilii* (pravo prebivališta) način je stjecanja državljanstva na temelju dugotrajnog zakonitog boravka u nekoj državi.

⁶⁰ 14. amandman Ustava Sjedinjenih Američkih Država, <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-14/>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁶¹ 14th Amendment to the U. S. Constitution: Civil Rights (1868), National archives, <https://www.archives.gov/milestone-documents/14th-amendment>, pristupljeno 16. travnja 2026.

djecu. Donesenom uredbom američkim se agencijama nalaže da ne priznaju državljanstvo djeci rođenoj u Sjedinjenim Američkim Državama ako nijedan od roditelja nije američki državljani ili nema odobren stalni boravak. O zakonitosti uredbe trenutno odlučuje američki Vrhovni sud, a konačna odluka u trenutku pisanja ovog rada još nije donesena⁶², no u skladu s tumačenjima pravnika i profesora prava nije izgledno kako će se spornom uredbom ukinuti gotovo dvije stotine godina stara odredba amandmana američkog Ustava.⁶³

U susjednoj Kanadi surogat-majčinstvo legalizirano je 2004. godine, kada je donesen Zakon o potpomognutoj oplodnji.⁶⁴ Surogat-majčinstvo dopušta samo u njegovu altruističnom obliku⁶⁵, a na namjeravane roditelje roditeljska se prava prenose posvojenjem, sudskom odlukom ili automatskim upisom nakon rođenja djeteta.⁶⁶ Zanimljivo je napomenuti kako pokrajina Quebec u svojim propisima ne poznaje termin „surogat-majka”, već umjesto toga upotrebljava izraz „žena koja je pristala roditi dijete”⁶⁷, što govori u prilog tvrdnji da surogat-majka nije majka u fenomenološkom smislu te riječi.

Nadalje, zanimljiva je situacija u Indiji koja ima zakonski regulirano altruistično surogat-majčinstvo za indijske heteroseksualne parove te se nalaže da surogat-majka bude član obitelji. Međutim, riječ je o recentnoj praksi. Naime, Indija je do 2015. godine bila meka za parove iz svih država svijeta u potrazi za surogat-majkom s obzirom na to da je dopuštala i komercijalno surogat-majčinstvo⁶⁸ za relativno nisku naknadu naspram drugih država u iznosu od otprilike četrnaest do dvadeset i pet

⁶² *Trump želi ograničiti pravo na državljanstvo po rođenju, pojavio se na saslušanju na Vrhovnom sudu*, Jutarnji list, 1. travnja 2026., <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/vrhovni-sud-saslasao-trumpa-rasprava-o-drzavljanstvu-rodjenjem-i-14-amandmanu-15694942>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁶³ *Trump has vowed to end birthright citizenship. Can he do it?*, BBC, 31. ožujka 2026., <https://www.bbc.com/news/articles/c7vndlmgyndo>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁶⁴ Assisted Human Reproduction Act, S.C. 2004, <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-13.4/page-1.html>, pristupljeno 28. ožujka 2006.

⁶⁵ Carsley, Stefanie, *Surrogacy in Canada: Lawyers' Experiences and Practices*, Canadian Journal of Women and the Law 41, 2022., str. 44, Ottawa Faculty of Law Working Paper No. 2023-19, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁶⁶ *Ibid.*, str. 62.

⁶⁷ Booth, Carolyn, *Surrogacy in Canada: The Unseen Weight of Unpaid Labour*, 26. siječnja 2026., <https://spiegelryan.com/en/2026/01/26/surrogacy-in-canada-the-unseen-weight-of-unpaid-labour/>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁶⁸ Hibino, Yuri, *The advantages and disadvantages of altruistic and commercial surrogacy in India*, Philosophy, Ethics, and Humanities in Medicine, 2023., str. 1–2, <https://link.springer.com/content/pdf/10.1186/s13010-023-00130-y.pdf>, pristupljeno 16. travnja 2026.

tisuća dolara⁶⁹, a onda je indijska vlada zabranila komercijalno surogat-majčinstvo zbog bojazni od iskorištavanja ženskog tijela i trgovine ljudima.⁷⁰ Ovdje valja napomenuti, u kontekstu religije i odnosa prema surogat-majčinstvu, kako su stanovnici Indije većinom hinduisti, a navedena religija u svojoj dogmi pozitivno gleda na surogat-majčinstvo. Naime, hinduizam smatra kako je neplodnost prokletstvo koje treba ublažiti svim mogućim sredstvima, pa tako i surogat-majčinstvom, a navedeno proizlazi čak i iz Mahabharate⁷¹, čija je naracija usmjerena na reprodukciju, bez obzira na način ostvarenja.⁷²

Iako kronološki nešto prije od zabrane komercijalnog surogat-majčinstva u Indiji, jedan od slučajeva koji je bio povod zabrani bio je predmet *Baby Manji*⁷³, pravi primjer onoga što se naziva Kvacom 22.⁷⁴ Namjeravani roditelji, japanski bračni par, u indijskoj klinici za liječenje neplodnosti potpisali su ugovor o surogat-majčinstvu s Indijkom koja je umjetnom oplodnjom ostala trudna s djetetom čiji je genetski materijal bio od namjeravanog oca i nepoznate donorice jajnih stanica. Mjesec dana prije rođenja bebe nazvane Manji japanski se bračni par razveo, što je posljedično dovelo do pravne i diplomatske krize. Naime, surogat-majka se prilikom potpisivanja ugovora o surogat-majčinstvu odmah odrekla svojih roditeljskih prava, Japanka je slijedom razvoda odbila uzeti dijete jer s njime nije imala genetsku poveznicu te je prilikom sklapanja ugovora o surogatstvu stipulirano pravo i obveza namjeravanog oca za skrb o djetetu u slučaju razvoda namjeravanih roditelja, a biološka majka, odnosno donorica jajnih stanica, bila je nepoznata. Dakle, dijete s praktično tri majke – biološkom, surogatnom i namjeravanom, završilo je bez ijedne. S druge

⁶⁹ Reddy, Jaya, *Indian Surrogacy: Ending Cheap Labor*, Santa Clara Journal of International Law, Vol. 18, 2020., str. 95, <https://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1236&context=scujil>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁷⁰ Hibino, *op. cit.* (bilj. 66).

⁷¹ Mahābhārata je staroindijski ep, jedan od najvećih u svjetskoj književnosti, a sadržava uporišne tekstove indijske civilizacije i kulture.

⁷² Deonandan, Raywat, *Thoughts on the ethics of gestational surrogacy: perspectives from religions, Western liberalism, and comparisons with adoption*, Journal of Assisted Reproduction and Genetics, 2020., str. 273, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7056787/pdf/10815_2019_Article_1647.pdf, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁷³ O tom su predmetu ekstenzivno pisale Aljinović, Nevena, Jeličić, Ana, *Pravne i bioetičke dileme surogat majčinstva*, Crkva u svijetu, vol. 59, br. 3, 2024., str. 527–528, <https://doi.org/10.34075/cs.59.3.3>.

⁷⁴ Kvaka 22 američki je satirični ratni roman pisca Josepha Hellera koji je u svakodnevni govor uveo pojam Kvaka 22, izraz za apsurdnu, bezizlaznu situaciju u kojoj je pojedinac zarobljen kontradiktornim pravilima, pri čemu pokušaj rješavanja problema zapravo onemogućuje njegovo rješenje. Izraz je nastao po protivniku Hellerove knjige, pilotu koji više ne želi letjeti, a za oslobođenje od letenja mora dokazati da je lud. No ako zatraži oslobađanje, to pokazuje da je razuman i da nije lud pa mora nastaviti letjeti.

strane, djetetov biološki i namjeravani otac želio je svoje dijete povesti u Japan, a s obzirom na to da dijete u tom trenutku nije imalo regulirano državljanstvo ni upisane roditelje u maticu rođenih, navedeno nije bilo moguće. Kako Japan nije dopuštao surogat-majčinstvo, majka djeteta je mogla biti jedino žena koja ga je rodila, u ovom slučaju – Indijka.⁷⁵ S druge strane, dijete rođeno izvan braka od oca Japanca i majke strankinje u tom trenu nije moglo dobiti japansko državljanstvo ako otac dijete nije priznao prije rođenja.⁷⁶ Po indijskom zakonu namjeravani otac to nije mogao učiniti jer je dijete bio dužan najprije posvojiti. S obzirom na to da su indijski zakoni propisivali obvezu posvojenja djeteta rođenog surogat-majčinstvom, odnosno roditeljska se prava nisu mogla unaprijed ugovoriti i steći automatski rođenjem djeteta, namjeravani otac htio je Manji posvojiti, no prepreka mu se stvorila u vidu sto dvadeset godina starog zakona koji je propisivao zabranu posvojenja ženske djece od strane muškog samca, što je namjeravani i stvarni otac postao uslijed razvoda. Nadalje, kada je namjeravani otac pokušao ishoditi upis djeteta u indijske matične knjige radi dobivanja indijskog državljanstva, shvatio je da indijski zakoni propisuju obvezu upisa majke i oca djeteta u matičnu knjigu, a kako dijete nije imalo poznatu majku, namjeravani je otac bio odbijen s upisom. Nakon svega, predmet je završio na najvišem indijskom sudu koji je predmet riješio kao iznimku pa je indijska vlada izdala dokument djetetu potreban u svrhu napuštanja države.⁷⁷

U Indiji susjednom Pakistanu surogat-majčinstvo nalazi se u sivoj nereguliranoj zoni ponajprije zbog mišljenja da se kosi s islamskim principima.⁷⁸ Tako je glavni sudac Federalnog šerijatskog suda⁷⁹ u svojem mišljenju naveo kako „par koji je svoje dijete platio nikada neće moći djetetu pružiti ljubav i pažnju kakva bi bila pružena djetetu rođenom prirodnim putem”.⁸⁰ Navedeno je posebno zanimljivo gledajući s religijskog aspekta ako usporedimo Pakistan s pretežno sunitskim muslimanima⁸¹, koji

⁷⁵ Points, Karl, *Commercial surrogacy and fertility tourism in India, The Case of Baby Manji*, The Kenan Institute of Ethics, str. 1–11, https://kenan.ethics.duke.edu/wp-content/uploads/2018/01/BabyManji_Case2015.pdf, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁷⁶ Japan: Nationality Law Amended, Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2008-12-17/japan-nationality-law-amended/?utm>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁷⁷ Points, *op. cit.* (bilj. 76).

⁷⁸ Rana, Anwar, *Examining the Legality of Surrogacy in Pakistan: An Analytical Perspective of Islam*, Law and Policy Review, Volume 3, Issue 2, 2024., str. 51, <https://journals.umt.edu.pk/index.php/lpr/article/view/5702>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁷⁹ Federalni šerijatski sud poseban je sud u Pakistanu osnovan u svrhu provjere usklađenosti svjetovnih zakona s islamom.

⁸⁰ *Op. cit.* (bilj. 79), str. 52.

⁸¹ U 7. stoljeću nakon smrti proroka Muhameda nastao je raskol u islamskoj vjeri koja se podijelila na dvije sljedbe: sunite koji čine devedeset posto svih muslimana na svijetu te vjeruju da vođa mora biti izabran od naroda i šijite koji su većinom perzijskog podrijetla i smatraju da vođa mora biti srodnik

smatra da surogat-majčinstvo nije u skladu s islamskim učenjem, te Iran s pretežno šijitskim muslimanima, koji dopušta altruistično i komercijalno surogat-majčinstvo za heteroseksualne bračne parove⁸² te je u svijetu poznat kao jedna od meka surogat-turizma.⁸³ Naime, na ovom primjeru vidljiv je utjecaj religije na ideološko pitanje surogat-majčinstva te činjenicu da različito uređenje u Pakistanu i Iranu, dakle obje muslimanske države, često nema veze s medicinskim spoznajama, moralnim uvjerenjima i bioetikom, već tisućama godina starim religijskim učenjem. Nažalost, baš kao i u Ukrajini, zbog američko-izraelskog napada na Iran može se očekivati da će industrija surogat-majčinstva biti u značajnom padu te da će parovi u potrazi za surogat-majkom biti primorani tražiti druge destinacije.

Tajland, baš kao i Indija, promijenio je svoju praksu 2015. godine te zabranio komercijalno surogat-majčinstvo ostavljajući altruističnu verziju kao opciju samo za heteroseksualne bračne parove od kojih barem jedan supružnik mora biti tajlandske nacionalnosti, a surogat-majka mora biti u srodstvu s jednim od namjeravanih roditelja.⁸⁴ Naime, prekretnicu u zakonskoj regulativi potaknuo je slučaj iz 2014. godine nazvan *Baby Gammy* u kojem je australski par angažirao tajlandsku surogat-majku. Tijekom trudnoće otkrilo se da surogat-majka nosi blizance, djevojčicu i dječaka, a dječaku je dijagnosticiran Downov sindrom i srčana mana slijedom čega je australski par nakon rođenja uzeo samo djevojčicu, dok je dječak, kasnije nazvan Gammy, ostao sa surogat-majkom u Tajlandu. Osim činjenice da je namjeravani par odbio preuzeti bolesno dijete, slučaj je bio šokantan i zbog kasnije spoznaje da je namjeravani otac iz Australije imao kaznenu presudu za seksualne delikte počinjene prema djeci pa je zbog svega navedenog Tajland promijenio zakonsku regulativu i zabranio komercijalno surogatstvo za domaće i strane parove.⁸⁵ Navedeni slučaj postao je ključan u raspravama na svjetskoj razini o problemima kod djece s invaliditetom rođene posredstvom surogat-majki te uvjetima koje namjeravani roditelji moraju ispunjavati prilikom potpisivanja ugovora o surogat-majčinstvu.

Muhameda kao što je to bio imam Ali, Muhamedov zet, pa slijede šiat Ali (Alijev smjer) po čemu su i nazvani.

⁸² Aramesh, Kiarash, *Iran's experience with surrogate motherhood: an Islamic view and ethical concerns*, Journal of Medical Ethics, 35, 5, <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19407039/#full-view-affiliation-1>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁸³ Jafarizadeh, Mojdeh, *Surrogacy in Iran*, 4. veljače 2021., <https://raadinahealth.com/en/blog/surrogacy-in-iran>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁸⁴ Hibino, Yuri, *Non-commercial Surrogacy in Thailand: Ethical, Legal, and Social Implications in Local and Global Contexts*, Asian Bioethics Review, 2020., str. 141–142, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7747428/pdf/41649_2020_Article_126.pdf, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁸⁵ Wittaker, Andrea, *From 'Mung Ming' to 'Baby Gammy': a local history of assisted reproduction in Thailand*, Reproductive Biomedicine & Society Online, Volume 2, 2016., str. 76, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405661816300107>, pristupljeno 16. travnja 2026.

Pri raspravama o surogat-majčinstvu svakako je bitno spomenuti Izrael koji je bio jedan od pionira legalizacije surogat-majčinstva u svijetu.⁸⁶ Surogatstvo je dugo vremena bilo dopušteno u altruističnom obliku samo za heteroseksualne parove i žene bez partnera⁸⁷, ali za razliku od mnogih drugih država, nakon odluke izraelskog Vrhovnog suda 2021. godine postalo je dostupno i homoseksualnim parovima te muškim samcima.⁸⁸ Surogat-majčinstvo Izrael je legalizirao u Zakonu o ugovorima o nošenju embrija iz 1996. godine⁸⁹, a sam čin sklapanja ugovora odobrava posebna komisija nakon detaljne provjere zadovoljenih kriterija. Zakonom je propisano da članove komisije imenuje ministar zdravstva i da se sastoji od dvaju liječnika specijalista ginekologije i opstetricije, liječnika specijalista interne medicine, kliničkog psihologa, socijalnog radnika, pravnika u svojstvu zastupnika države te predstavnika vjerske zajednice kojoj pripadaju stranke ugovora.⁹⁰ Zbog potonje navedenog Izrael je jedna od rijetkih država u kojima je pitanje vjere inkorporirano u cijeli postupak, a koliko je zakonodavac pokušao minimizirati potencijalne probleme, govori i činjenica da surogat-majka i barem jedan od namjeravanih roditelja moraju biti iste vjeroispovijesti.⁹¹ Međutim, treba naglasiti da je judaizam izrazito pronatalitetna religija koja u svojoj osnovi podržava umjetnu oplodnju jer se „umjetna oplodnja ucjepljuje u ispunjenje biblijske zapovijedi – Plodite se, i množite!”.⁹² Iako liberalnog pristupa spram seksualnog opredjeljenja i bračnog statusa stranaka, izraelsko uređenje surogat-majčinstva je, gledajući cijeli postupak od potpisivanja ugovora do predaje djeteta namjeravanim roditeljima, vrlo temeljito i strogo propisano u svrhu zaštite svih stranaka ugovora pa bi ga svakako trebalo uzeti kao primjer prilikom razmatranja legalizacije surogat-majčinstva.

⁸⁶ Birenbaum-Carmeli, Daphna, *Thirty-five years of assisted reproductive technologies in Israel*, Reproductive Biomedicine & Society Online, 2016., str. 16–23, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5991881/?utm>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁸⁷ Westreich, Avishalom, *Surrogacy and egg donation in Israel: legal arrangements, difficulties, and challenges, Fundamental legal problems of surrogate motherhood Global perspective*, 2019., str. 270, https://www.researchgate.net/profile/Piotr-Mostowik/publication/339416084_Fundamental_legal_problems_of_surrogate_motherhood_Global_perspective/links/5e504560299bf1cdb93cfeff/Fundamental-legal-problems-of-surrogate-motherhood-Global-perspective.pdf#page=271, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁸⁸ *Israel ends ban on surrogacy for same-sex couples*, Deutsche Welle, 2022., <https://www.dw.com/en/israel-ends-ban-on-surrogacy-for-same-sex-couples/a-60330734>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁸⁹ Embryo Carrying Agreements Law (Approval of Agreement and Status of the Newborn), 1996., https://www.nevo.co.il/law_html/law00/71740.htm, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁹⁰ *Op. cit.* bilj. 8., str. 630–631.

⁹¹ Surrogacy in Israel, <https://www.gov.il/en/service/embryo-carrying>, pristupljeno 16. travnja 2026.

⁹² DaDon, Kotel, *Umjetna oplodnja u židovstvu*, Nova prisutnost 12, 2014., str. 69, <https://hrcak.srce.hr/file/175222>, pristupljeno 16. travnja 2026.

V. Pravno uređenje u Republici Hrvatskoj

U Hrvatskoj je surogat-majčinstvo zakonom zabranjeno. To je propisano člankom 31. stavkom 1. Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji⁹³ koji glasi: „Zabranjeno je objavom javnog oglasa ili na bilo koji drugi način tražiti ili nuditi uslugu rađanja djeteta za drugog (zamjensko majčinstvo).” te stavkom 2. koji glasi: „Zabranjeno je ugovarati ili provoditi medicinski pomognutu oplodnju radi rađanja djeteta za druge osobe i predaje djeteta rođenog nakon medicinski pomognute oplodnje (zamjensko majčinstvo).”. Međutim, hrvatski državljani ne podliježu kaznenopravnoj sankciji u slučaju rođenja djeteta dobivenog surogat-majčinstvom, već je navedeno prekršaj za koji će se kazniti pravna osoba koja „traži ili nudi uslugu rađanja djeteta za drugog ili ugovara, odnosno provodi medicinski pomognutu oplodnju radi rađanja djeteta za druge osobe i predaje djeteta rođenog nakon medicinski pomognute oplodnje” te je za navedeno predviđena novčana kazna u iznosu od 70.000 do 250.000 kuna. Nadalje, stavkom 3. članka 31. Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji propisano je kako su „ugovori, sporazumi ili drugi pravni poslovi o rađanju djeteta za drugog (zamjensko majčinstvo) i o predaji djeteta rođenog nakon medicinski pomognute oplodnje, uz novčanu naknadu ili bez naknade, ništetni.” Iz navedenog je jasno kako je ugovor o surogat-majčinstvu sklopljen u Hrvatskoj, kao i u drugoj državi koja dopušta surogat-majčinstvo, sukladno hrvatskim propisima ništetan te nije pravno provediv. No, to ne znači da se hrvatski državljani ne koriste uslugama surogat-majki u inozemstvu, zaobilazeći pritom prohibitivne hrvatske propise.

U hrvatskom medijskom prostoru nedavno se pojavila vijest o djetetu rođenom putem surogat-majčinstva u Ukrajini čiji je upis u matičnu knjigu državljana, nakon intervencije hrvatske veleposlanice u državi rođenja, odbijen. Riječ je o tome da je namjeravani otac, hrvatski državljani, podnio 20. kolovoza 2024. godine zahtjev matičnom uredu u Hrvatskoj za naknadni upis činjenice rođenja maloljetnog djeteta rođenog 14. kolovoza 2024. u Ukrajini, koje je rođeno uz pomoć surogat-majčinstva, u kojem aranžmanu je namjeravani otac ujedno i biološki otac djeteta. U skladu s ukrajinskim propisima u izvorniku rodnog lista, koji je namjeravani otac dostavio matičnom uredu u Hrvatskoj, kao otac djeteta upisan je on sam, a kao majka djeteta namjeravana majka, supruga namjeravanog i biološkog oca. Rješenjem matičnog ureda, a nakon obavijesti hrvatske veleposlanice u Kijevu da je riječ o djetetu rođenom uz pomoć surogat-majčinstva, odbijen je zahtjev za upis rođenja maloljetnog djeteta u maticu rođenih u Republici Hrvatskoj. U rješenju je obrazloženo da matičar na temelju dostavljene isprave, odnosno rodnog lista, nije mogao utvrditi sve podatke potrebne za upis činjenice rođenja te da je surogat-majčinstvo u Republici Hrvatskoj izričito zabranjeno na temelju članka 31. Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji. Na navedeno rješenje namjeravani roditelji uložili su žalbu, koja je rješenjem

⁹³ Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji, „Narodne novine” broj 86/2012.

Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije od 13. siječnja 2025. odbijena s obrazloženjem kako u osporenom rješenju matičnog ureda nije moguće zanemariti obavijest veleposlanice Republike Hrvatske u Kijevu od 13. kolovoza 2024. o rođenju maloljetnog djeteta uz pomoć surogat-majke jer je riječ o obavijesti nadležnog tijela Republike Hrvatske. Protiv navedenog rješenja namjeravani roditelji su 4. ožujka 2025. podnijeli tužbu Upravnom suda u Zagrebu te se upravni spor vodio pod brojem Us I-845/2025, dok su paralelno s navedenom tužbom podnijeli i ustavnu tužbu prije iscrpljenog pravnog puta, u skladu s člankom 63. stavkom 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske.⁹⁴ Jedan od navoda ustavne tužbe bio je i taj da je „pravno nerazumljivo da se na temelju obavijesti veleposlanice odbija upis djeteta u maticu rođenih te da je u konkretnom slučaju dijete dovedeno u poziciju da ne može ostvariti upis u hrvatsku maticu rođenih, da ne može steći hrvatsko državljanstvo niti ostvariti ono što je za tako malo dijete posebno važno, zdravstvenu zaštitu.”

Slijedom svega navedenog, Ustavni sud Republike Hrvatske je 16. prosinca 2025. donio odluku broj U-IIIB-907/2025⁹⁵ kojom je utvrđeno da su namjeravanom ocu i djetetu rješenjem Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije i rješenjem Gradskog ureda za opću upravu i imovinskopravne poslove povrijeđena prava na poštovanje i pravnu zaštitu obiteljskog života zajamčeno člankom 35. Ustava Republike Hrvatske. Upravnom sudu u Zagrebu naloženo je da u roku od trideset dana donese odluku u upravnom sporu pokrenutom u povodu tužbe namjeravanih roditelja. Mjerodavno pravo kojim se Ustavni sud vodio bio je članak 40. stavak 1. Zakona o državnim maticama koji propisuje da se „upis činjenica rođenja, sklapanja braka ili smrti hrvatskih državljana nastalih u inozemstvu obavlja na temelju izvataka iz državne matice inozemnog tijela.” Ustavni sud u odluci je također istaknuo kako je obavijest veleposlanice o činjenici da je dijete rođeno putem surogat-majčinstva irelevantna za činjenicu upisa djeteta u maticu rođenih u situaciji kada je za upis u maticu rođenih dostavljen rodni list.⁹⁶

Odluka Ustavnog suda zasigurno je donesena imajući u vidu recentnu praksu Europskog suda za ljudska prava i već prije citiranu presudu *Mennesson protiv Francuske* te su ustavni suci, od kojih su neki i sami u medijskim istupima koji su uslijedili izjavili kako su protiv legalizacije surogat-majčinstva te da konkretna odluka ne znači

⁹⁴ Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, „Narodne novine” broj 99/1999., 29/2002., 49/2002.

⁹⁵ Za opsežnu analizu navedene odluke vidjeti Staničić, Frane, *Ustavni sud nije se bavio fenomenom surogat majčinstva niti ga je ni na koji način »legalizirao«* – U povodu odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske U-IIIB-907/2025, Informator (Zagreb), 73, 2026., 6925, str. 1–4.

⁹⁶ Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-IIIB-907/2025 od 16. prosinca 2025.

legalizaciju surogat-majčinstva, pravilno zaključili kako se u odlučivanju treba voditi dobrobiti i interesom djeteta.

U skladu s navedenom odlukom Ustavnog suda Republike Hrvatske Upravni sud u Zagrebu je 23. siječnja 2026. donio presudu poslovni broj Us I-845/2025 kojom se poništava rješenje Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije Republike Hrvatske i rješenje Grada Zagreba, Gradskog ureda za opću upravu i imovinskopravne poslove te se Gradu Zagrebu, Gradskom uredu za opću upravu i imovinskopravne poslove nalaže upis činjenice rođenja djeteta u odgovarajuću maticu rođenih⁹⁷, čime je priča dobila epilog u najboljem interesu djeteta, što je među ostalim u skladu sa stajalištem Europskog suda za ljudska prava.

VI. Surogat-majčinstvo *de lege ferenda*

Statistika je nemilosrdna. Iz izvješća Svjetske zdravstvene organizacije proizlazi kako je svaka šesta osoba na svijetu neplodna.⁹⁸

U Sjedinjenim Američkim Državama, u saveznoj državi Michigan, davne 1976. godine odvjetnik Noel Keane napisao je prvi ugovor o surogat-majčinstvu.⁹⁹

Europska unija nije naklonjena legalizaciji komercijalnog surogat-majčinstva. Navedeno proizlazi iz Rezolucije iz 2015. godine o ljudskim pravima i demokraciji u svijetu u kojoj Europski parlament „osuđuje praksu surogatstva koja potkopava ljudsko dostojanstvo žene jer se njezino tijelo i njegove reproduktivne funkcije koriste kao roba; smatra da praksu gestacijskog surogatstva koja uključuje reproduksijsko iskorištavanje i korištenje ljudskog tijela za financijske i druge dobitke, osobito kod ranjivih žena iz zemalja u razvoju, treba zabraniti te se njome treba hitno pozabaviti u okviru instrumenata ljudskih prava”.¹⁰⁰ Međutim, o altruističnom surogat-majčinstvu Europska unija nikada nije zauzela izravan stav. Dapače, Europska komisija predložila je Uredbu o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju odluka i prihvatanju javnih isprava u pitanjima roditeljstva i o uspostavi europske potvrde o roditeljstvu. Temeljeno načelo i nit vodilja spomenute Uredbe jest spriječiti da dijete izgubi pravni

⁹⁷ Presuda Upravnog suda u Zagrebu broj Us I-845/2025 od 23. siječnja 2026.

⁹⁸ *Op. cit.* (bilj. 1).

⁹⁹ Martínez Cristobal, Daniel, *Legal and ethical problems of surrogacy in Spain: The principal of legal certainty*, Economía, Derecho y Empresa ante una nueva era : digitalización, IA y competitividad en un entorno global, 2024., str. 960, <https://www.torrossa.com/en/resources/an/5855992#page=960>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁰⁰ Rezolucija Europskog parlamenta od 17. prosinca 2015. o Godišnjem izvješću o ljudskim pravima i demokraciji u svijetu za 2014. i politici Europske unije u tom području (2015/2229(INI)), Službeni list Europske unije C 399/151, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A52015IP0470&utm>, pristupljeno 16. travnja 2026.

odnos s roditeljima prilikom prelaska granice unutar Europske unije, a time bi se, među ostalim, osigurao i pravni status djece rođene surogat-majčinstvom, neovisno o stavu i zakonskim propisima pojedine države članice. Europski parlament u navedenom postupku imao je samo savjetodavnu ulogu te ju je rezolucijom prihvatio, a konačni potez je na Vijeću Europske unije koje Uredbu tek treba donijeti.¹⁰¹

Hrvatsko stanovništvo izumire, baš kao i ostatak Europe.¹⁰² Umjetnom oplodnjom u Hrvatskoj od prve „bebe iz epruvete” 1983. godine rođeno je oko četrdeset tisuća djece¹⁰³, što je stanovništvo grada veličine Varaždina, Šibenika ili Siska. Surogat-majčinstvo je upravo to – vrsta medicinski pomognute umjetne oplodnje. Statistika apsolutno ide u prilog razlozima za legalizaciju surogat-majčinstva u Hrvatskoj te bi valjalo razmisliti o mogućem pravnom uređenju, a dosadašnja sudska praksa i već uhodani modeli nekih država daju dobru podlogu za mogući zakonski put. U tom je pogledu zanimljivo da je hrvatskim Zakonom o medicinski pomognutoj oplodnji dopušteno darivanje vlastitog zametka, a ne samo spolnih stanica, drugim parovima.¹⁰⁴

Poštujući društvenu danost u Hrvatskoj, autorica ovog članka smatra kako bi Zakonom o medicinski pomognutoj oplodnji trebalo urediti pitanje surogat-majčinstva vodeći se, u ovom trenutku, trendovima legalizacije altruističnog surogat-majčinstva. Također, gestacijsko surogat-majčinstvo trebala bi biti jedina vrsta surogat-majčinstva dopuštena zakonom kako bi se maksimalno zaštitilo dijete i surogat-majku. Naime, tradicionalno surogat-majčinstvo, odnosno ono kod kojeg jajna stanica potječe od surogat-majke, problematično je iz niza etičkih, psiholoških i pravnih razloga s obzirom na to da je surogat-majka ujedno i biološka majka djeteta, dok kod gestacijskog surogat-majčinstva nema genetske veze surogat-majke i djeteta.

Autorica članka smatra kako bi se prilikom legalizacije altruističnog surogat-majčinstva valjalo voditi minimalnim principima da surogat-majka mora biti

¹⁰¹ Nadležnost, mjerodavno pravo, priznavanje odluka i prihvaćanje javnih isprava u pitanjima roditeljstva i uspostava europske potvrde o roditeljstvu – Zakonodavna rezolucija Europskog parlamenta od 14. prosinca 2023. o Prijedlogu uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju odluka i prihvaćanju javnih isprava u pitanjima roditeljstva i o uspostavi europske potvrde o roditeljstvu, Službeni list EU C/2024/4201, 2. kolovoza 2024., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:52022PC0695>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁰² Gatarić, Ljubica, *Hrvatska odumire i nema budućnost: Upravo su objavljeni zabrinjavajući podaci o našoj demografiji*, Večernji list, 14. srpnja 2020., <https://www.vecernji.hr/vijesti/hrvatska-odumire-medu-najstarijim-smo-nacijama-u-eu-a-gubici-se-nadomjestaju-migrantima-1416963>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁰³ U Hrvatskoj 40.000 djece rođeno zahvaljujući izvantjelesnoj oplodnji, Nacional, 23. listopada 2023., <https://www.nacional.hr/u-hrvatskoj-40-000-djece-rodeno-zahvaljujuci-izvantjelesnoj-oplodnji/>, pristupljeno 16. travnja 2026.

¹⁰⁴ *Op. cit.* (bilj. 89).

punoljetna, poslovno sposobna žena reguliranog prebivališta u Republici Hrvatskoj. Valjalo bi propisati i posebne uvjete koje potencijalna surogat-majka mora zadovoljiti prije sklapanja ugovora koji se u prvom redu odnose na njezino fizičko i mentalno zdravstveno stanje. Poželjno bi bilo da surogat-majka nije prvorotkinja, što mnoge države legaliziranog surogat-majčinstva propisuju kao uvjet, jer takve žene već imaju fizičko i emocionalno iskustvo poroda te lakše mogu donijeti odluku trebaju li ulaziti u cijeli postupak rađanja djece za drugog.

Vezano uz uvjete koje bi trebali ispunjavati namjeravani roditelji, trebalo bi se raditi o punoljetnim, potpuno poslovno sposobnim hrvatskim državljanima. Nadalje, a vezano uz posebne uvjete koje moraju ispuniti namjeravani roditelji, potrebno je normirati surogat-majčinstvo na način da se ono dopušta u situaciji kada namjeravani roditelji mogu predložiti dokaz o prethodno neuspjelom pokušaju umjetne oplodnje ili tjelesnim malformacijama i bolestima koje otežavaju ili onemogućuju začeće kao što je npr. nedostatak maternice kod žena, čime bi se izbjegli nepoželjni trendovi *celebrity* surogat-majčinstva, pri kojem popularne svjetske filmske i glazbene zvijezde surogat-majčinstvo koriste kao sredstvo izbjegavanja tradicionalne trudnoće i poroda u svrhu očuvanja izgleda. Također, predlaže se nametnuti obvezu da barem jedan od dvoje namjeravanih roditelja mora biti genetski povezan s djetetom, a najpoželjnije oba, poučeni negativnim iskustvima drugih država u slučajevima kada jedan od namjeravanih roditelja, s obzirom na manjak genetske povezanosti s djetetom, nakon rođenja djeteta više nije želio preuzeti brigu o djetetu (npr. prethodno opisani slučaj *Baby Manji*).

Za surogat-majku i za namjeravane roditelje obavezno bi bilo potrebno predodređenje potvrde o nekažnjavanju i uvjerenja da se protiv njih ne vodi kazneni postupak za nasilna kaznena djela i kaznena djela koja bi ih činila nepoželjnim za povjeravanje roditeljske skrbi o djetetu te uvjerenja Centra za socijalnu skrb da, ako bilo koja od stranaka ugovora već ima dijete, da se nad strankom ne provodi nijedna mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u skladu s Obiteljskim zakonom kao i potvrda liječnika obiteljske medicine da nitko ne boluje od ovisnosti.

U vezi sa sklapanjem ugovora o surogat-majčinstvu, prije samog sklapanja ugovora uputno bi bilo propisati obvezu psihološkog savjetovanja za sve stranke ugovora. Također, po uzoru na izraelski model, poželjno bi bilo osnovati povjerenstvo koje bi davalo suglasnost na predloženi tekst ugovora nakon detaljne analize svih sastavnica ugovora i procjene budućih ugovornih stranaka. Povjerenstvo bi se poželjno sastojalo od nekoliko liječnika specijalista ginekologije i opstetricije, po potrebi liječnika sa specijalizacijom iz područja relevantnog za konkretnu stranku (primjerice specijalist neurologije ako jedna od stranaka boluje od epilepsije), psihologa, socijalnog radnika i predstavnika državnog odvjetništva.

Ugovor bi svakako trebao biti trostrani, odnosno obvezni su ga sklopiti potencijalna surogat-majka te oba namjeravana roditelja. Ugovor bi morao biti sačinjen

u pisanom obliku te bi se ovjeravao od strane mjesno nadležnog suda za obiteljske sporove.

Nadalje, kako bi se maksimalno zaštitila surogat-majka kao najranjivija strana ovog ugovora, poželjno bi bilo za nju propisati obvezne periodične odlaske psihologu ili psihoterapeutu ako izrazi želju, a na teret namjeravanih roditelja. Svakako najkompliciranija zadaća za zakonodavca bila bi urediti prijenos roditeljskih prava sa surogat-majke na namjeravane roditelje. Naime, Obiteljski zakon u članku 58.a propisuje da je djetetova majka žena koja ga je rodila, dakle riječ je o presumpciji majčinstva. Ranije neoboriva presumpcija napretkom medicine i primjenom modernih tehnologija postala je oboriva, što potvrđuje i članak 75. Obiteljskog zakona koji propisuje institut osporavanja majčinstva.¹⁰⁵ U slučaju surogat-majčinstva u matične knjige rođenih kao majka djeteta trebala bi se upisati namjeravana majka bez obzira na to je li ona biološka majka djeteta, a kao otac djeteta upisao bi se suprug ili izvanbračni partner namjeravane majke (namjeravani otac). Time bi presumpcija majčinstva (*mater semper certa est*) i bračnog očinstva (*pater est quem nuptiae demonstrant*) bila bez učinka, a majčinstvo i očinstvo namjeravanih roditelja ne bi se moglo osporavati, baš kao u slučaju primjene instituta posvojenja, zbog čega bi svakako bilo potrebno intervenirati u odredbe Obiteljskog zakona.

Sve navedeno samo je osnova uređenja ovog izazovnog fenomena. Zakonska regulacija surogat-majčinstva svakako je zahtjevan zadatak kojem treba prethoditi politička i javna rasprava. Sam zakon nije dovoljan, potrebna je čitava lepeza podzakonskih propisa do minucioznog uređenja koje će pružiti fizičku, psihološku i pravnu zaštitu svih sudionika, što treba biti krajnji cilj zakonske regulacije surogat-majčinstva.

VIII. Zaključak

Od 1976. godine, kada je napisan prvi ugovor o surogat majčinstvu, do danas mnoge države odlučile su legalizirati razne varijante surogat-majčinstva – neke altruističnu, neke komercijalnu, a neke obje varijante. U rasponu od gotovo pedeset godina nastala je raznovrsna sudska praksa s nevjerojatnim pravnim i životnim situacijama kroz koje su se kristalizirali temeljni problemi pitanja surogatstva, ali i odgovori na ta pitanja. Pristupajući pitanju surogat-majčinstva i zakonske regulative, ponajprije valja poći od dosadašnjeg iskustva i spoznaja te dobrih zakonskih uređenja pojedinih država. Interdisciplinarna rasprava i detaljna analiza komparativnog prava ključ je dobre zakonske regulacije i smanjenja broja otvorenih pitanja koja bi se mogla javiti.

Tendencije u Europi i ostatku svijeta svakako idu u smjeru legalizacije altruističnog gestacijskog surogat-majčinstva. Mnogo država koje su donedavno imale

¹⁰⁵ Obiteljski zakon („Narodne novine” broj 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023., 156/2023.).

dopušteno i komercijalno surogat-majčinstvo napustile su ga i zadržale samo altruistično. Takvom zaokretu najčešće su prethodili medijski eksponirani pravni slučajevi u kojima su kao najveće žrtve završila djeca rođena putem komercijalnog surogat-majčinstva.

Možda je i u Hrvatskoj krajnje vrijeme za razmišljanje o zakonskom uređenju surogat-majčinstva. Uz malo hrabrosti i odvažnosti moglo bi se kao uzor uzeti države s ustaljenom praksom surogatstva poput Ukrajine, Rusije, Irana, Sjedinjenih Američkih Država, Izraela, Indije, Tajlanda i Velike Britanije, kojima je surogat-majčinstvo već tradicija i dio kulture. Prilikom zakonskog uređenja valja gledati isključivo dobrobit djece, surogat-majki i namjeravanih roditelja te uzeti od svake države ono najbolje.

Protivnika i pobornika surogat majčinstva ima mnogo te je potrebno razmotriti argumentirane stavove i jednih i drugih kako bi se ljudima, koji protivno svojoj volji nemaju djecu, omogućila čar roditeljstva. Apsolutni protivnici surogat-majčinstva trebali bi razmisliti nije li nevjerojatno da Zakon dopušta darivanje svojeg djeteta drugom paru pod uvjetom da ga drugi par „rađa”, a prijekorno gleda na par koji traži drugu ženu da rodi njegovo dijete. Zašto ne dopustiti medicini da neplodnim parovima pomogne surogat-majčinstvom kada je pomoć moguća? Zašto ne pružiti djeci i surogat-majkama zaštitu pod krovom prava i pravde kada je zaštita dostupna? Zašto ljudima koji pate ne omogućiti izgledan put u roditeljstvo kada drugog puta nema?

Surogat majčinstvo nije iskorištavanje. Lomljenje stakla petnaest sati dnevno jest iskorištavanje.

Sofia Vohra, indijska surogat-majka s plaćom od 25 dolara mjesečno

LITERATURA

BIBLIOGRAFIJA:

1. Almeida Araujo, Marisa, *The Portuguese law on Surrogacy – Promises and Perils*, Frontiers in Law, 2023., https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/106443101/FLV2A10_Araujo-libre.pdf?1696935266=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DThe_Portuguese_law_on_Surrogacy_Promises.pdf&Expires=1776110626&Signature=RJ8r0TL0-LV6HkuemKgrXUimguYoejytmhgQ-QXoDdyhyELGFIPWyYkBR4HCTjkM4Z9qdHorAPb7WvhoFOWWMhqTuDnE3JY6PrzydKh~Vujhjk9V3F6Gb02pxAKcNDlkH1KougLgHb8hXXCITTxjs-IM3JJcgD-Lnjd9GNdIrP5CfhGOODZiXnnomBRcOTstqdN2TJCdk329CCrZQIA7nI7s-UpuUCdzLBjfwbb1Ug7cxqieNhdOQtuK~CEb8PWLiIrVTp9-7ftmZf35R8Vt8cWSo1cTMqU~Q3GoG2PBDpjivNm3kkP6qy2LDGI5bLCR1HjNtg3tX1NklM8ILFzyyA__&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA.
2. Aljinović, Nevena, *Surogat majčinstvo: Globalni pregled pravne regulacije*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 45, br. 3, 2024., <https://hrcak.srce.hr/file/467744>.

3. Aljinović, Nevena, Jeličić, Ana, *Pravne i bioetičke dileme surrogat majčinstva*, Crkva u svijetu, vol. 59, br. 3, 2024., str. 518–544, <https://doi.org/10.34075/cs.59.3.3>.
4. Aljinović, Nevena, Jeličić, Ana, *Ethical and legal dilemmas of surrogacy: Gain for one, loss for none?*, u *Bioethics and Social Ethics in The Modern World: The Environmental and Social Sustainability Context (s)*, Cham: Springer Nature Switzerland, 2025.
5. Aramesh, Kiarash, *Iran's experience with surrogate motherhood: an Islamic view and ethical concerns*, Journal of Medical Ethics 35 (5), <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19407039/#full-view-affiliation-1>.
6. Azcárraga Monzonís, Carmen, *Surrogacy in Spain. Is it really forbidden?*, Spanish Yearbook of International Law, 2024., <https://www.sybil.es/sybil/article/view/3309>.
7. Biblija, Knjiga Postanka, poglavlje 16–21, <https://biblija.ks.hr/>.
8. Birenbaum-Carmeli, Daphna, *Thirty-five years of assisted reproductive technologies in Israel*, Reproductive Biomedicine & Society Online, 2016. https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5991881/?utm_.
9. Bonnet, Yannis, *Surrogacy in France: A summary of the situation*, Bioethica, Vol. 7, No. 1, 2021., <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/bioethica/article/view/26538>.
10. Brinsden, Peter R., *Surrogacy's Past Present and Future*, Cambridge University Press, 2016., <https://www.cambridge.org/core/books/abs/handbook-of-gestational-surrogacy/surrogacys-past-present-and-future/176183E29225D5F20D727DEF9449EB97>.
11. Carsley, Stefanie, *Surrogacy in Canada: Lawyers' Experiences and Practices*, Canadian Journal of Women and the Law 41, 2022., Ottawa Faculty of Law Working Paper No. 2023-19.
12. DaDon, Kotel, *Umjetna oplodnja u židovstvu*, Nova prisutnost 12, 2014., <https://hrcak.srce.hr/file/175222>.
13. de Groot, David, *Surrogacy: The legal situation in the EU*, EPRS/European Parliamentary Research Service, 2025., [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769508/EPRS_BRI\(2025\)769508_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769508/EPRS_BRI(2025)769508_EN.pdf).
14. Deonandan, Raywat, *Thoughts on the ethics of gestational surrogacy: perspectives from religions, Western liberalism, and comparisons with adoption*, Journal of Assisted Reproduction and Genetics, 2020., https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7056787/pdf/10815_2019_Article_1647.pdf.
15. Gurchiani, Ketevan, *Moral frameworks of commercial surrogacy in Georgia*, Journal of Cultural Economy, 2025., <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17530350.2025.2559314>.
16. Hibino, Yuri, *Non-commercial Surrogacy in Thailand: Ethical, Legal, and Social Implications in Local and Global Contexts*, Asian Bioethics Review, 2020., https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7747428/pdf/41649_2020_Article_126.pdf.
17. Hibino, Yuri, *The advantages and disadvantages of altruistic and commercial surrogacy in India*, Philosophy, Ethics, and Humanities in Medicine, 2023., <https://link.springer.com/content/pdf/10.1186/s13010-023-00130-y.pdf>.
18. Jadvá, Vasanti i dr., *Surrogates 20 years on: long-term psychological health, contact with surrogacy families, and thoughts and feelings about post-birth contact*, Human Reproduction, Vol. 41, Issue 2, 2025., <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12864146/>.

19. König, Anika, *Reproductive Entanglements in Times of War: Transnational Gestational Surrogacy in Ukraine and Beyond*, Medical Anthropology, Cross-Cultural Studies in Health and Illness, 2023., Vol. 42, No. 5, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01459740.2023.2201682>.
20. Kovalevskaya, T. N. *Biomedical ethics of surrogacy and invitro fertilization (IVF) in Belarus and Sri Lanka*, Educational Institution “Vitebsk State Order of Peoples’ Friendship Medical University”, 2020., [https://files.simurg-mp.com/documents/journals/zhurnal%20%20\(36\)%202020%202.pdf#page=102](https://files.simurg-mp.com/documents/journals/zhurnal%20%20(36)%202020%202.pdf#page=102).
21. Králíčková, Zdenka, *The status rights of the child and the search for a new paradigm of parenthood in Czechia*, European Integration Studies, Volume 21, Number 1, 2025, <https://real.mtak.hu/230674/>.
22. Lamba, Nishtha i dr., *The psychological well-being and prenatal bonding of gestational surrogates*, Human Reproduction, 2017., Vol. 33, No. 4, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5989605/>.
23. Martinez Cristobal, Daniel, *Legal and ethical problems of surrogacy in Spain: The principal of legal certainty*, Economía, Derecho y Empresa ante una nueva era : digitalización, IA y competitividad en un entorno global, 2024., <https://www.torrossa.com/en/resources/an/5855992#page=960>.
24. Mikulić, Lana, *Surogat majčinstvo u međunarodnom privatnom pravu*, 2025., Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, <https://repozitorij.pravo.unizg.hr/object/pravo:7237>.
25. Mouliarova, Ekaterina, *The legal regulation of surrogacy in Russia*, Italian Journal of Public Law, ISSN 2239-8279, Vol. 11, No 1, 2019, <https://www.ijpl.eu/wp-content/uploads/2022/10/14.Mouliarova.pdf>.
26. Piersanti, Valeria i dr., *The Criminalization of Surrogacy in Italy: Legal Framework, Ethical Tensions, and European Perspectives*, La Clinica Terapeutica, Vol. 176, No. 4, 2025., <https://www.clinica-terapeutica.it/ojs/index.php/1/article/view/1342>.
27. Points, Karl, *Commercial surrogacy and fertility tourism in India, The Case of Baby Manji*, The Kenan Institute of Ethics, https://kenan.ethics.duke.edu/wp-content/uploads/2018/01/BabyManji_Case2015.pdf.
28. Rana, Anwar, *Examining the Legality of Surrogacy in Pakistan: An Analytical Perspective of Islam*, Law and Policy Review, Volume 3, Issue 2, 2024., <https://journals.umt.edu.pk/index.php/lpr/article/view/5702>.
29. Ravdas, Pantelis, *Surrogate Motherhood in Greece: Statistical Data Derived from Court Decisions*, Bioethica, Vol 3, No 2, 2017., <https://www.research.unipd.it/bitstream/11577/3574420/1/19723-61-49260-1-10-20190215.pdf>.
30. Reddy, Jaya, *Indian Surrogacy: Ending Cheap Labor*, Santa Clara Journal of International Law, Vol. 18., 2020., <https://digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1236&context=scujil>.
31. Roksandić Vidlička, Sunčana et al., *Bioethical and legal challenges of surrogate motherhood in the Republic of Croatia*, Jahr, vol. 3, br. 1, 2012., str. 37-67. <https://hrcak.srce.hr/87422>.
32. Sarnacka, Emilia i dr., *Legal Regulation of Surrogacy in Poland and Ukraine: A Comparative Analysis*, Review of European and Comparative Law, 28. lipnja 2024., <https://czasopisma.kul.pl/index.php/recl/article/view/17247>.

33. Scott, Elizabeth S., *Surrogacy and the Politics of Commodification*, Law and Contemporary Problems, Vol. 72, No. 3, 2009., Duke University School of Law, <https://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1539&context=lcp>.
34. Shabedin, Sibeldzan Maksud, *Surrogate motherhood in Republic of North Macedonia vs. England, Turkey, Israel and India*, International Scientific Conference “Towards a Better Future: Human rights, Organized crime and Digital society” Conference Proceedings, Volume II, <https://eprints.uklo.edu.mk/id/eprint/6169/1/Conference-Proceedings-vol.2.pdf#page=168>.
35. Staničić, Frane, *Ustavni sud nije se bavio fenomenom surogat majčinstva niti ga je ni na koji način »legalizirao« – U povodu odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske U-III-B-907/2025*, Informator (Zagreb), 73, 2026., 6925.
36. Westreich, Avishalom, *Surrogacy and egg donation in Israel: legal arrangements, difficulties, and challenges*, Fundamental legal problems of surrogate motherhood Global perspective, 2019., https://www.researchgate.net/profile/Piotr-Mostowik/publication/339416084_Fundamental_legal_problems_of_surrogate_motherhood_Global_perspective/links/5e504560299bf1cdb93ceff/Fundamental-legal-problems-of-surrogate-motherhood-Global-perspective.pdf#page=271.
37. Wittaker, Andrea, *From ‘Mung Ming’ to ‘Baby Gammy’: a local history of assisted reproduction in Thailand*, Reproductive Biomedicine & Society Online, Volume 2, June 2016, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405661816300107>.

PROPISI I DOKUMENTI:

1. 14. amandman Ustava Sjedinjenih Američkih Država, <https://constitution.congress.gov/constitution/amendment-14/>.
2. 14th Amendment to the U.S. Constitution: Civil Rights (1868), National archives, <https://www.archives.gov/milestone-documents/14th-amendment>.
3. Assisted Human Reproduction Act, S.C. 2004, <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/A-13.4/page-1.html>.
4. Code Civil, https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/.
5. Code Penal, <https://justice.pappers.fr/loi/LEGITEXT000006070719/article/LEGIARTI000006418045>.
6. Deklaracija iz Casablanca, 2023., <https://declaration-surrogacy-casablanca.org/>.
7. Embryo Carrying Agreements Law (Approval of Agreement and Status of the Newborn), 1996., https://www.nevo.co.il/law_html/law00/71740.htm.
8. Health (Assisted Human Reproduction) Act, <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2024/act/18/section/25/enacted/en/html#sec25>.
9. Human Fertilisation and Embryology Act, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/22/contents>.
10. Nationality Law Amended, Library of Congress, <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2008-12-17/japan-nationality-law-amended/?utm>.

11. Nadležnost, mjerodavno pravo, priznavanje odluka i prihvaćanje javnih isprava u pitanjima roditeljstva i uspostava europske potvrde o roditeljstvu – Zakonodavna rezolucija Europskog parlamenta od 14. prosinca 2023. o Prijedlogu uredbe Vijeća o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju odluka i prihvaćanju javnih isprava u pitanjima roditeljstva i o uspostavi europske potvrde o roditeljstvu, Službeni list EU C/2024/4201, 2. kolovoza 2024., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX:52022PC0695>.
12. Obiteljski zakon („Narodne novine” broj 103/2015., 98/2019., 47/2020., 49/2023., 156/2023.).
13. Prednacrt Građanskog Zakonika Republike Srbije – Tekst propisa, 28. svibnja 2019., https://www.paragraf.rs/nacrti_i_predlozi/280519-prednacrt-gradjanskog-zakonika-republike-srbije.html.
14. Rezolucija Europskog parlamenta od 17. prosinca 2015. o Godišnjem izvješću o ljudskim pravima i demokraciji u svijetu za 2014. i politici Europske unije u tom području (2015/2229(INI)), Službeni list Europske unije C 399/151, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A52015IP0470&utm>.
15. Surrogacy Arrangements Act 1985, <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1985/49>.
16. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske, „Narodne novine” broj 99/1999., 29/2002., 49/2002.
17. Zakon o biomedicinski potpomognutoj oplodnji, „Službeni glasnik Republike Srbije” broj 40/2017. i 113/2017., https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_biomedicinski_potpomognutoj_oplodnji.html.
18. Zakon o liječenju neplodnosti asistiranim reproduktivnim tehnologijama, „Službeni list Crne Gore” broj 74/2009., <https://wapi.gov.me/download-preview/621c6f39-0ae4-4656-9406-657c6d2ded31?version=1.0>.
19. Zakon o liječenju neplodnosti biomedicinski potpomognutom oplodnjom, „Službene novine Federacije BiH” broj 59/2018. i 44/2022., https://fuzip.gov.ba/wp-content/uploads/2022/11/Zakon_o_lijecenju_neplodnosti_biomedicinski_pomognutom_oplodnjom_sl_novine_fbih_59_18_i_44_2022.pdf.
20. Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji, „Narodne novine” broj 86/2012.
21. Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo, „Uradni list RS”, broj 70/2000., 15/2017. – DZ, 100/2024. – odl. US in 90/2025., <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO2518>.

PRESUDE I DRUGE ODLUKE:

1. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, „Narodne novine – Međunarodni ugovori” broj 18/1997., 6/1999. – pročišćeni tekst, 8/1999. – ispravak, 14/2002., 1/2006. i 13/2017.
2. Labassee protiv Francuske, presuda Europskog suda za ljudska prava broj 65941/11 od 26. lipnja 2014., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22002-9780%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22002-9780%22]}).

3. Matter of Baby M., presuda Vrhovnog suda New Jerseyja od 3. veljače 1988., <https://law.justia.com/cases/new-jersey/supreme-court/1988/109-n-j-396-1.html>.
4. Mennesson protiv Francuske, presuda Europskog suda za ljudska prava broj 65192/11 od 26. lipnja 2014., [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-145389%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-145389%22]}).
5. Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-IIIB-907/2025 od 16. prosinca 2025.
6. Presuda Upravnog suda u Zagrebu broj Us I-845/2025 od 23. siječnja 2026.

MREŽNI IZVORI:

1. Booth, Carolyn, *Surrogacy in Canada: The Unseen Weight of Unpaid Labour*, 26. siječnja 2026., <https://spiegelryan.com/en/2026/01/26/surrogacy-in-canada-the-unseen-weight-of-unpaid-labour/>.
2. Carswell, Simon i dr., *Four Irish babies born to surrogate mothers in Kyiv evacuated from Ukraine*, <https://www.irishtimes.com/>, 3. ožujka 2022., <https://www.irishtimes.com/news/ireland/irish-news/four-irish-babies-born-to-surrogate-mothers-in-kyiv-evacuated-from-ukraine-1.4817766>.
3. Gatarić, Ljubica, *Hrvatska odumire i nema budućnost: Upravo su objavljeni zabrinjavajući podaci o našoj demografiji*, Večernji list, 14. srpnja 2020., <https://www.vecernji.hr/vijesti/hrvatska-odumire-medu-najstarijim-smo-nacijama-u-eu-a-gubici-se-nadomjestaju-migrantima-1416963>.
4. *Godišnje se prosječno posvoji 164 djece, a spori sudski procesi ostaju najveća kočnica*, Jutarnji list, 26. ožujka 2026., <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/godisnje-se-prosjecno-posvoji-164-djece-a-spori-sudski-procesi-ostaju-najveca-kocnica-15692790>.
5. Haworth, Abigail, *Surrogate Mothers: Womb for Rent*, SFGATE, 2009., <https://www.sfgate.com/magazine/article/Surrogate-Mothers-Womb-for-Rent-2535172.php>.
6. Hernandez Morales, Aitor, *Spain bans its embassies from registering babies born through surrogacy*, Politico, 2025., <https://www.politico.eu/article/spain-bans-embassies-registering-babies-born-through-surrogacy-foreign-countries/>.
7. *Israel ends ban on surrogacy for same-sex couples*, Deutsche Welle, 2022., <https://www.dw.com/en/israel-ends-ban-on-surrogacy-for-same-sex-couples/a-60330734>.
8. Jafarizadeh, Mojdeh, *Surrogacy in Iran*, 4. veljače 2021., <https://raadinahealth.com/en/blog/surrogacy-in-iran>.
9. Karović, Boban, *Dugo čekanje na Gradanski zakonik: Osam decenija bez važnog pravnog dokumenta*, 20. kolovoza 2025., <https://www.nin.rs/drustvo/vesti/86610/dugo-cekanje-na-gradanski-zakonik-osam-decenija-bez-vaznog-pravnog-dokumenta>.
10. Kokkinou, Mikaelena, *Understanding surrogacy in Cyprus: A legal guide to the legal process*, 2024., <https://knews.kathimerini.com.cy/en/news/understanding-surrogacy-in-cyprus-a-legal-guide-to-the-legal-process>.
11. Pavić, Snježana, *Meloni se okomila na surogat-majčinstvo, uvodi drakonske kazne: „Djeca nisu proizvodi iz samoposluge”*, Jutarnji list, 2024., <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/meloni-se-okomila-na-surogat-majcinstvo-uvodi-drakonske-kazne-djeca-nisu-proizvodi-iz-samoposluge-15513362>.

12. *Putin potpisao zakon o zabrani surogat majčinstva za strance*, Geopolitika.news, 19. prosinca 2022., <https://www.geopolitika.news/vijesti/putin-potpisao-zakon-o-zabrani-surogat-majcinstva-za-strance/>.
13. Rojas-Castillo, Elaine, *Here's what to know about the new Michigan Family Protection Act*, CBS News, 4. travnja 2025., <https://www.cbsnews.com/detroit/news/what-to-know-about-michigan-family-protection-act/>.
14. Sam Everingham, *Major Change to Greek Surrogacy Laws: What It Means for International Intended Parents*, 2025., <https://www.growingfamilies.org/blog/major-change-to-greek-surrogacy-laws-what-it-means-for-international-intended-parents>.
15. *Some Belarusian women become surrogate mothers. How much do they get paid and which women are willing to do it?*, Naša niva, 16. veljače 2026., <https://nashaniva.com/en/386867>.
16. *Srbija uvodi surogat-majke: Rađat će djecu drugim ljudima za nagradu u eurima*, Dnevnik.hr, 23. svibnja 2019., <https://dnevnik.hr/vijesti/svijet/srbija-uvodi-surogat-majke-radjat-ce-djecu-drugim-ljudima-za-nagradu-u-eurima—561937.html>.
17. Stojanovska Zoksimovska, Sunčica, *Surogat majke rodile 12 djece u Sjevernoj Makedoniji*, 27. veljače 2025., <https://www.slobodnaevropa.org/a/surogat-majke-zakon-zabrana-sjeverna-makedonija/33330107.html>.
18. *Surrogacy in Israel*, <https://www.gov.il/en/service/embryo-carrying>.
19. *Svjetska zdravstvena zajednica u izvješću o procjeni prisutnosti neplodnosti navodi da će jedna od šest osoba biti neplodna u nekom periodu svoga života*; Infertility Prevalence Estimates, 1990. – 2021., Global Report, 3. travnja 2023., <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/a22ced65-46b1-4482-bf85-058719fec649/content#page=17.07>.
20. *The US Surrogacy Law Map*, <https://creativefamilyconnections.com/us-surrogacy-law-map/>.
21. *Trump has vowed to end birthright citizenship. Can he do it?*, BBC, 31. ožujka 2026., <https://www.bbc.com/news/articles/c7vdnlmgynodo>.
22. *Trump želi ograničiti pravo na državljanstvo po rođenju, pojavio se na saslušanju na Vrhovnom sudu*, Jutarnji list, 1. travnja 2026., <https://www.jutarnji.hr/vijesti/svijet/vrhovni-sud-saslusao-trumpa-rasprava-o-drzavljanstvu-rodjenjem-i-14-amandmanu-15694942>.
23. *U Hrvatskoj 40.000 djece rođeno zahvaljujući izvantjelesnoj oplodnji*, Nacional, 23. listopada 2023., <https://www.nacional.hr/u-hrvatskoj-40-000-djece-rodeno-zahvaljujuci-izvantjelesnoj-oplodnji/>.
24. Williams, Sally, *An English couple, a Ukrainian surrogate and a baby: the extraordinary story of how war united two unlikely families*, The Guardian, 9. prosinca 2023., <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2023/dec/09/an-english-couple-a-ukrainian-surrogate-and-a-baby-the-extraordinary-story-of-how-war-united-two-unlikely-families>.

SURROGACY – *MATER SEMPER CERTA EST?*

ABSTRACT

Surrogacy is a complex medical, legal, and ethical phenomenon that, due to the rise in infertility, has only recently become the subject of more intensive discussion, even though the first surrogate baby was born as early as the 1980s. It refers to an arrangement in which a woman carries and gives birth to a child for another couple or individual. A distinction is made between traditional (genetic) and gestational surrogacy, as well as between altruistic and commercial surrogacy depending on whether compensation is involved. Although clearly defined from a medical perspective, it raises conflicting legal and ethical viewpoints. Legal regulation in Europe and worldwide is inconsistent. Most countries prohibit surrogacy, some allow only the altruistic form, while a minority of countries, such as Ukraine, Russia, Iran and the United States of America, take a more liberal approach and permit both altruistic and commercial surrogacy. Additionally, countries such as India and Thailand have restricted commercial surrogacy due to abuses. Case law, particularly that of the European Court of Human Rights, emphasizes in disputed legal situations arising from surrogacy that the primary objective is the protection of the rights of children born in this way. Practical examples reveal numerous legal and ethical dilemmas, especially in cases involving conflicts of rights between the surrogate mother and the intended parents. In Croatia, surrogacy is prohibited by law, such contracts are null and void, and sanctions are imposed as misdemeanors. Nevertheless, recent case law in Croatia shows a tendency to protect the rights of children born abroad through surrogacy, placing the best interests of the child at the forefront. Given the increase in infertility in Croatia, as well as globally, it is proposed to consider the legalization of altruistic, gestational surrogacy under strict conditions and supervision. The emphasis should primarily be on protecting the child and the surrogate mother, along with clear legal regulation of the transfer of parental rights to safeguard the intended parents. In conclusion, surrogacy requires an interdisciplinary approach and careful legislative regulation. Rather than an *a priori* ban, guidance should be drawn from science, practice, and the best interests of the child.

Keywords: surrogacy, infertility, medically assisted reproduction, pregnancy, children's rights

MATEA BELAČIĆ Pleše rođena je 18. rujna 1986. u Zagrebu. Diplomirala je na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu obranivši temu *ISRD3 istraživanje o maloljetničkoj delinkvenciji u Gradu Zagrebu*. Vježbenički staž odradila je u odvjetničkom uredu, u kojem se pretežno bavila građanskim, trgovačkim i ovršnim pravom, a nakon položenog pravosudnog ispita 2016. godine zaposlila se na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu kao sudska savjetnica, gdje je radila do 2019. godine. Nakon toga radila je kao državnoodvjetnička savjetnica u Uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta do 2022. godine, kada se zaposlila kao savjetnica u Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske gdje radi i danas. Tijekom rada u odvjetništvu, na sudu i u državnom odvjetništvu pohodila je brojne seminare i edukacije, na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu održala je predavanje s temom Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi, a u suradnji s prof. dr. sc. Anna-Marijom Getoš Kalac bila je suautorica članka za *Balkan Criminology News*.